

BOHOR ŽARI...

Glasilo občinske konference SZDL
Šmarje pri Jelšah

LETO: II

ŠTEVILKA: 1

JANUAR 1980

*V današnji prilogi: »Nova šola«
Glasilo prosvetnih delavcev naše občine*

Uredniški odbor:

Bizjak Franc
Habjan Vinko
Jakoš Jože
Kidrič Mimica
Javorič Slavko
Lapornik Marjana
Murgelj Zvonko
Pilko Zlatka
Škornik Edi
Šmigoc Karel
Valant Marcela

Naklada:

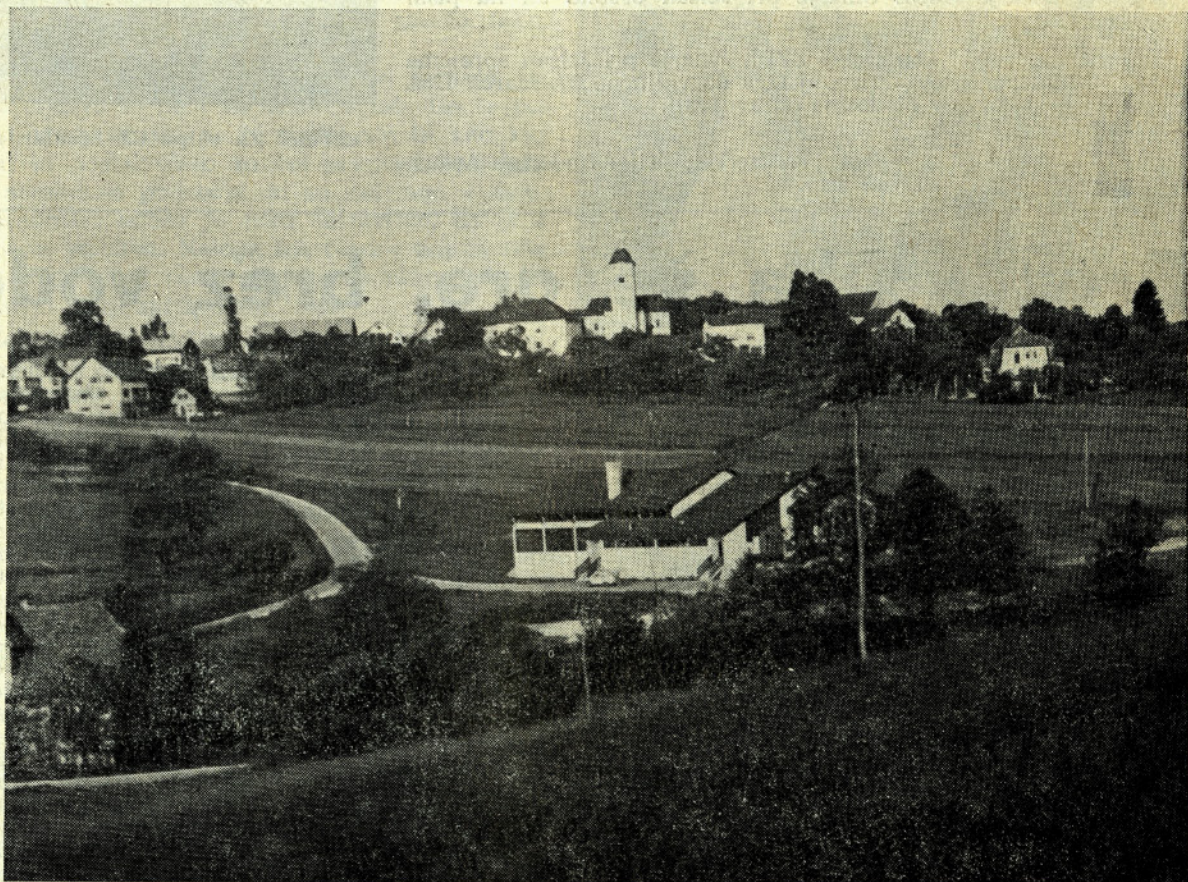
5000 izvodov

Tisk:

Papirkonfekcija
Krško

*Bohor je spal,
Bohor šumi,
Bohor je vstal,
Bohor žari...*

(Radovan Gobec:
Pesem
Kozjanskega odreda)

Osnovna šola Kristan vrh, dosežek solidarnosti delovnih ljudi občin Novo mesto, Krško, Sevnica in Gornja Radgona.

Uredništvo bralcem

Danes objavljamo nekatere članke, ki jih v prejšnji številki nismo uspeli. Čeprav je ta številka posvečena predvsem vzgoji in izobraževanju, smo ji dodali še nekaj fotografij iz akcije NNNP. Zdi se nam, da k dolgi vrsti pohvaljenih v prejšnji številki sodijo tudi posnetki vsaj še nekaterih aktivnih ekip.

Že v tretje prosimo občane, delovne in družbeno-politične organizacije, društva in krajevne skupnosti, da se oglašajo v svojem glasilu! Vaše prispevke sprejemamo do 10. v mesecu na naslov: OK SZDL občine Šmarje pri Jelšah.

Svet glasila namenja številko, ki bo izšla v februarju proble-

mom kmetijstva v naši občini. Zaradi tega prosimo predstavnike Hmezad Žalec Kmetijstvo Šmarje, da načnejo problematiko za vse kmetijske panoge. Oglasijo naj se tudi kooperanti in vsi, ki jim je kmetijstvo pri srcu!

Uredništvo

RAZPIS - RAZPIS - RAZPIS

Vsem krajevnim organizacijam SZDL, krajevnim skupnostim, delovnim skupnostim, občinskim družbenopolitičnim organizacijam, občinskim zvezam društev, skupščini občine, SIS, IS SOb in Radio Šmarje pri Jelšah

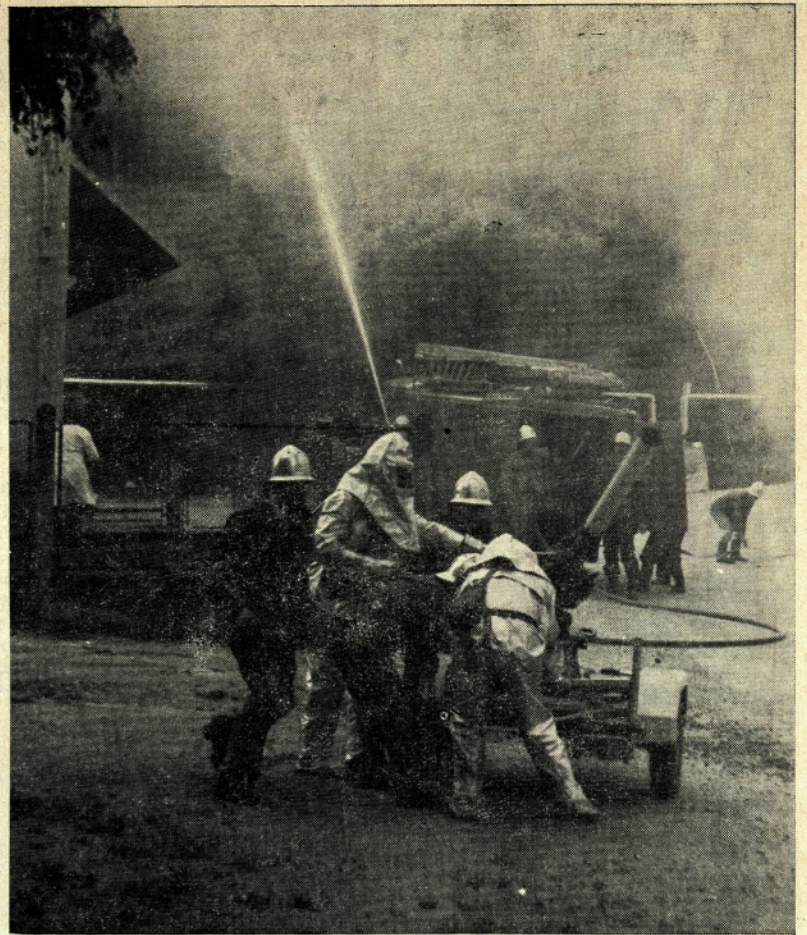
Po 5. členu Pravilnika o podeljevanju PRIZNANJA OF slovenskega naroda ob obletnici ustanovitve OF, 27. aprila 1980, objavljamo po sklepu žirije »Za priznanja OF s srebrno značko« občine Šmarje pri Jelšah naslednji

RAZPIS

za podelitev PRIZNANJA OF S SREBRNO ZNAČKO za leto 1980.

1. Občinska konferenca SZDL Šmarje pri Jelšah bo v letu 1980 ob obletnici ustanovitve OF slovenskega naroda, 27. aprila podelila 6 »Priznanj OF s srebrno značko«.
2. Priznanja bomo podelili posameznikom, družbenopolitičnim in drugim organizacijam v občini Šmarje pri Jelšah za posebne dosežke na področju družbenopolitične in društvene dejavnosti.
3. Priznanja naj prejmejo tisti posamezniki in organizacije, ki s svojim delom in z drugimi osebnimi kvalitetai prispevajo k dosežkom trajnejšega pomena za razvoj socialističnih družbenih odnosov in samoupravljanja.
4. Predloge za podelitev »Priznanj OF« lahko dajejo krajevne skupnosti, krajevne organizacije SZDL, delovne in druge organizacije, samoupravne skupnosti in občani. Predlog je treba predložiti na posebnem obrazcu, ki ga vsak predlagatelj dobi na sedežu občinske organizacije SZDL Šmarje pri Jelšah osebno ali na pisni zahtevek.
5. Žirija pri občinski konferenci SZDL Šmarje pri Jelšah sprejema predloge za podelitev »Priznanj OF« do vključno 27. marca 1980. Kasnejših predlogov ni dolžna obravnavati.

Predsednik žirije: Anderluh Avgust

Odlčno! Za ekipo CZ Steklarne »Boris Kidrič« iz Rogaške Slatine

Brez kruha še gre, brez vode pa ne...

VODA, NAŠA VSAKDANJA!

Voda, zdrava pitna voda. Bese, katere pomen pozna sleherni prebivalec sveta. Pomanjkanje pitne vode postaja svetovni problem, številni strokovnjaki in inštitucije ugotavljajo, da je vsako leto zaradi onesnaženja narave vse manj pitne vode. To pa je pot, ki lahko pripelje življenje v uničenje, kajti postopka za pridobivanje umetne, sintetične vode še doslej ni izumil nihče. Kot vemo, se druge dobrine lahko zamenjajo z umetno snovjo. Živimo lahko brez elektrike, nafte, prehrambena industrija izdeluje že sintetično hrano. Ob vsem tem naša brezbržnost, kadar pogovor nanese na vodo, prav gotovo ne bi smela biti umestna, kajti voda je neizogibna potreba človeštva, katerega delček predstavlja tudi naša šmarska občina, z vodno bilanco in nami »komunalci«, ki vam bi želeli v teh nekaj vrsticah osvetliti okvirne probleme.

Delovna organizacija »Gokop« TO »Komunala« ima bogate izkušnje, ki so plod dolgoletnega dela. S prevzemom vseh vodovodov v občini (vrednost osnovnih sredstev presega 12 starih milijard), smo postali edina tovrstna organizacija v občini. Naše upravljanje obsega 700 km vodovodnega omrežja in približno 6.000 hišnih priključkov. Predvidamo, da bomo v letu 1980 distribuirali našim občanom in DO 1.486.700 m³ vode ali 47 l/sek., kar je že majhen potok. Pot vode od izvirka do potrošnika pa

vendar ni enostavna. Človek običajno o tem ne razmišlja, kadar odpre pipo. Ne razmišlja o vzdrževalcih, ki v slehernem trenutku bedijo nad nemotenim obratovanjem vodovoda, ne razmišlja, koliko črpališč deluje, da vodo za Rogaško Slatino, Rogatec, Mestinje in okoliške kraje prečrpavamo dvakrat (iz Studenice v Poljčane in iz Poljčan v Rogaško Slatino), da je dolžina glavnega vodovodnega cevovoda profila 350 mm Studenice — Rogaška Slatina 12 km, da ostali kraji v občini dobivajo vodo iz še večjih daljav, z Bohorja itd. Ali ve, da črpalke v črpališčih obratujejo dan in noč, mesece in leta, da nova črpalka stane 15 starih milijonov in da bomo v letu 1980 plačali 250 starih milijonov za elektriko.

Razmišljati o vsem tem v tistem trenutku, ko odpiramo pipo bi bilo preveč, pa vseeno morda samo kratka misel, da voda, ki bo pritekla, ni samo dar narave.

Še in še bi lahko naštevati probleme, vendar namen tega članka ni poročanje o suhoparnih podatkih, raje bi vas seznanili z našim vodovodom.

Na začetku sem omenil vodno bilanco, s čimer razumemo

količino vseh voda na večjem področju in šmarska občina je ena tistih, ki ima negativno vodno bilanco. Večjih izvirkov pitne vode na našem področju ni. Že sedaj izkoriščamo izvirkve iz sosednjih občin Slovenska Bistrica in Sentjur. Z vsemi temi izvirkvi ter ostalimi katere mesečno opazujemo in merimo izdatnost, imamo zagotovljeno vodo do leta 1985. To obdobje ni dolgo, zato naše strokovne službe skupaj s Samoupravno cestno komunalno interesno skupnostjo Šmarje pri Jelšah planirajo raziskave novih izvirkov. Vsi stremimo k temu, da bi našim občanom priskrbeli naravno zdravo vodo, brez dodatkov klora ali drugih kemičnih sestavin.

Rad bi povedal, da preskrba z vodo ni tako enostaven postopek. Ljudje, zaposleni pri vodovodu, prevzemajo nase številne odgovornosti. Zamislimo si posledice okužbe ali zastrupitve vode, katero uporablja 80 % naših občanov. Upam, da ste spoznali našo odgovornost, s katero nastopamo pred družbo.

Kot sem že omenil, bo pitne vode primanjkovalo. Ob tem se spomnim enega izmed naših dolgoletnih strokovnih delavcev, ki ima navado reči: »Prišli bodo čali, ko denar ne bo več problem, vendar čiste, zdrave, pitne vode ne bomo mogli kupiti!« Ali nismo že blizu temu času?

Ali ni že čas, da bi se začeli do pitne vode obnašati skrbneje. Poglejmo vodovodne inštalacije v naših domovih in iztočna mesta. Rad bi vam postregel z zanimi-

vim podatkom: če iz poškodovane pipe priteče vsaki 2 sekundi kaplja vode, v enem dnevu nakaplja 2,88 l ali 1.051 l letno. V naši občini imamo 6.000 priključnih stanovanjskih objektov in če bi vsakemu gospodinjstvu kapljala ena pipa, bi bilo to letno 6.306.000 l vode. To je količina ki jo porabi približno 35 družin v enem letu. Pri tem je dvojna izguba:

1. Poraba vode ni bila registrirana na vodomeru (premajhna občutljivost vodomera), kar gre na škodo upravljalca in družbe (39.727,80 din),
2. Voda je odtokla v kanalizacijo neizkoriščena. Pripomnim naj, da je 90 % te vode črpalne.

Še danes bomo pregledali pipe in zamenjali dotrajana tesnila, porabili bomo samo nekaj minut časa. Vredno je. To je eden od primerov, ki nam daje možnost pridružitvi se stabilizacijskim ukrepom. Napake in okvare pa niso prisotne samo v naših domovih, na vsakem koraku se lahko srečamo z njimi in tukaj, dragi občani, je vaša vloga nadvse pomembna: s takojšnjim obveščanjem omogočate, da se okvare našega zunanega vodovodnega omrežja kar najhitreje odpravijo.

Dovolite, da vas še nekoliko seznanim z našim poslovanjem na vodoobskrbi za obdobje januar — oktober 1979 in planom za leto 1980.

Poslovanje smo zaključili z izgubo v višini 100 starih milijonov, katero smo planirali že na

NOVA ŠOLA

Letnik 2,

št. 1,

januar 1980

UVODNIK

Dragi bralci!

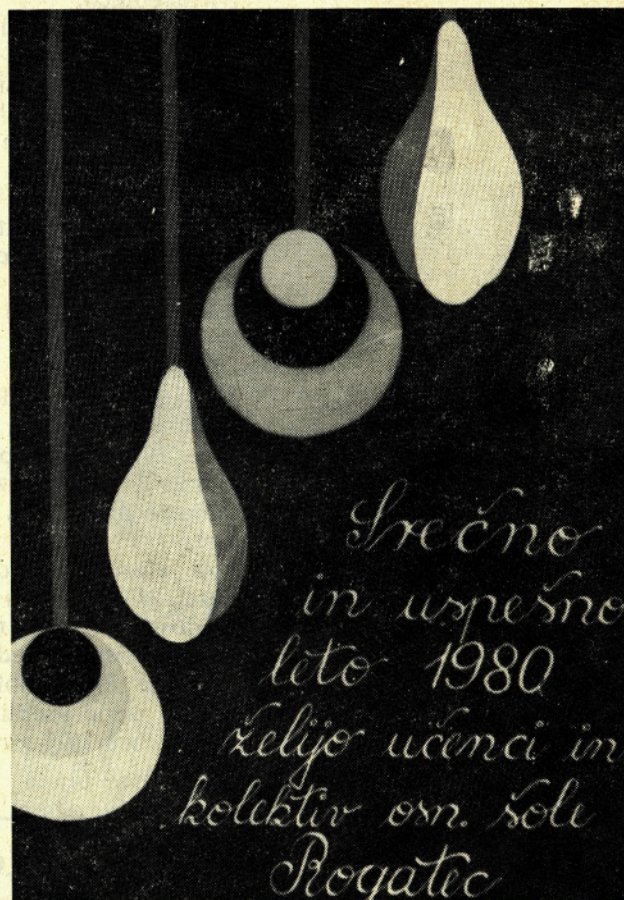
Naša druga številka se rojeva ob začetku leta. Zato naj najprej izkoristim priložnost, da v imenu našega uredniškega odbora zaželim vsem tovarišicam, tovarišem in vsem, ki prebirajo naše glasilo, **SREČNO IN USPEŠNO NOVO LETO 1980!**

Sedaj pa dovolite, da omenim nekaj okolnosti, ki so pripomogle, da je naše glasilo tako, kakršno je.

Zavedamo se, da glasilo premalo prinaša vesti o življenju in delu na naših šolah. Do te pomanjkljivosti seveda ne bi prišlo, če bi kdo kaj napisal in poslal. Zato so vsi prispevki omejeni le na strokovna področja, ki so načrtana v listu. Naš uredniški odbor je tako sestavljen, da je z vsake šole en član. Naloga teh članov naj bi bila da bi vzpodbujali člane svojega kolektiva, da bi poročali o življenju in delu šole.

Zeleli bi tudi podati oceno prve številke. Žal nismo slišali ne kritike in ne pohvale. Vemo le, da je bilo nekaj težav s prodajo. Vendar tudi glede cene ne moremo postopati drugače. Za 300 izvodov prve številke smo morali odšteti samo za papir in tiskarske storitve več kot 3000 din. Povrnjeno smo dobili okoli 2300 din.

Ožji sodelavci glasila se zavedamo naslednjega: Če ne bomo mogli dvigniti kvalitete lista tako visoko, da bo vredna cene, ki smo jo postavili, bomo prenehali z izdajanjem glasila. Želimo namreč, da bi z našim glasilom nekaj prispevali k našemu vzgojnoizobraževalnemu delu in ne da bi bilo glasilo zaradi glasila. Tega pa najbrž brez vaše pomoči ne bo mogoče doseči. Zato, dragi bralci, pišite nam o svojem delu, o krožkih, ki jih vodite. Vzpodbujajte tudi učence, da sami kaj napišejo o tem, kako spoznavajo zakonitosti in

resnice pri posameznih predmetih.

Če bodo dopuščale finančne možnosti in če bo dovolj prispevkov, bomo pripravili prihodnjo številko do meseca marca.

Karel Šmigoc, urednik

ŠOLE IN KOLEKTIVI

Uspešno delo občinskih aktivov je že zblížalo učitelje in šole. Vedno bolj imamo občutek pripadnosti isti delovni organizaciji. Namen rubrike »Šole in kolektivi« je, da še pospeši medsebojno povezovanje in prikaže specifične težave in uspehe posameznih šol. Izbor in vrstni red je slučajen. V tej rubriki smo se odločili za osnovno šolo Kristan vrh zato, ker je to prva šola v naši občini, ki je prešla na celodnevni pouk. O težavah in prednostih takega dela nam bodo pripovedovali pedagoški vodja tov. Vekoslav Škrabl, ravnatelj centralne šole v Šmarju pri Jelšah tov. Jože Jakoš in predsednik krajevne konference SZDL Marjan Kušar:

Šola Kristan vrh (Foto Šmigoc)

RAZVOJ ŠOLSTVA NA KRISTAN VRHU

- Iz kronike so razvidni naslednji podatki:
- Prvič je bila šola uradno omenjena 1811. leta. Bila je privatna. Pouk je bil v slovenskem jeziku v zasebni hiši in sicer 5 krat na teden.
 - Leta 1836 se je pričel pouk v nedeljski šoli v slovenskem jeziku.
 - Splošna in redna šola se je ustanovila na priporočila škofijskega šolskega nadzornika Antona Martina Slomška 1846. leta. Ni še imela lastnega poslopja. Šola je bila enorazrednica.
 - Leta 1863 je bilo zgotovljeno lastno šolsko poslopje.
 - Silni potres (1895) je poškodoval šolsko poslopje tako močno, da ga je bilo potrebno v celoti popraviti. Istega leta se je razširila v trirazrednico.
 - Leta 1928 pa je bila razširjena v štirirazrednico.
 - Maja 1941 so prišli na šolo nemški učitelji. Mladino so vzgajali v nemškem duhu, pouk pa je bil v nemške mjeziku vse do julija leta 1944. Od tedaj pa do osvoboditve ni bilo pouka.
 - Takoj po osvoboditvi, že v maju leta 1945, je bil pouk dvakrat tedensko.
 - Redno šolsko leto 1945/46 se je začelo v oktobru. Vpisanih je bilo 168 otrok v 4 oddelkih.
 - Od leta 1949 dalje je bilo na šoli 5 oddelkov, od leta 1953 6 oddelkov in od leta 1963 7 oddelkov (od 1. do 8. razreda).
 - Leta 1970. se je pričelo postopno prešolanje učencev višjih razredov na centralno šolo Šmarje pri Jelšah.
 - Leta 1973 je bila reorganizacija končana. Na šoli je ostalo 5 oddelkov (od 1. do 5. razreda).
 - Leta 1974 je potres ponovno poškodoval šolsko poslopje. Pouk v njem ni bil več varen. S solidarnostnimi sredstvi širše družbene skupnosti je kraj dobil novo šolo. Vanjo so se učenci prvič vselili februarja 1977. leta.
 - Septembra 1977 pa je šola prešla na celodnevno šolo.

COŠ KRISTAN VRH

COŠ Kristan vrh je podružnična šola centralne šole Šmarje pri Jelšah. Ima 5 oddelkov od 1. do 5. razreda, v katerih poučuje 7 učiteljev.

Pouk poteka v novi osnovni šoli, ki je bila zgrajena po potresu leta 1974. Poslopje je bilo projektirano za potrebe COŠ, zato smo imeli na razpolago prostorske pogoje. Že pol leta po vselitvi v nove prostore se je učiteljski kolektiv samoiniciativno odločil, da pristopi k organizaciji celodnevne šole. Pri teh prizadevanjih smo dobili vso podporo pri starših, ki so v celoti soglašali z novo obliko vzgojno-izobraževalnega dela, pri družbeno-političnih organizacijah v kraju in pri OIS Šmarje pri Jelšah. Na prehod na COŠ smo se vsebinsko in organizacijsko dobro pripravili. Programe smo uskladili z značilnostmi in potrebami učenčevega okolja.

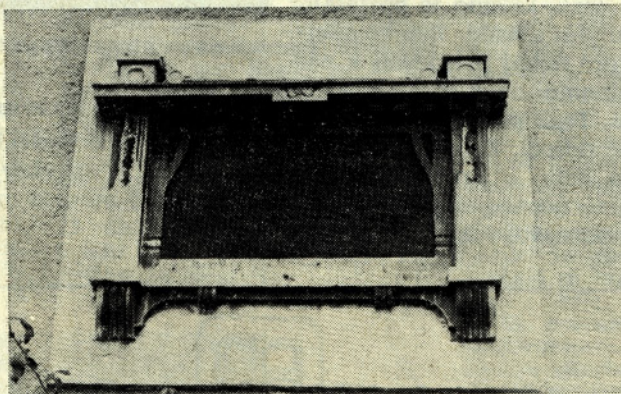
Učiteljski kolektiv COŠ Kristan vrh (Foto Šmigoc)

Šola že tretje leto uspešno dela v COŠ. Vsi člani kolektiva se zavzemamo za dosledno realizacijo programa, smotrov in vsebine celodnevne šole, ki zahteva drugačno organizacijo in nov način dela, v katerega ne moremo in ne smemo prenašati tradicionalnih pogledov na organizacijo pouka in drugih dejavnosti. Celodnevna šola uvaža namreč poleg klasičnega pouka nove vsebine in sicer: samostojno učenje, dejavnosti prostega časa, intenzivno telesnovzgojno dejavnost ter redno prehrano in zdravstveno varstvo za vse učence. Uspeh pa lahko pričakujemo le, če so zadovoljni prostorski, materialni in kadrovske pogoji.

Prosti čas je nova kvaliteta načrtnega vzgojno-izobraževalnega dela. Njegova vrednost je predvsem v tem, da omogoča učencem sprostitev po intenzivnem delu pri pouku in samostojnem učenju, pomaga jim zadovoljevati potrebe po gibanju, prispeva k socializaciji učencev, z organizacijo interesnih dejavnosti učencev pa omogoča razvijati različne otrokove zmožnosti in interese. Večji del usmerjenega prostega časa s prostovoljnimi interesnimi dejavnostmi vodijo učitelji. Program popestrijo tudi starši, ki se vključujejo v delo in življenje šole. V usmerjenem prostem času vodijo naslednje krožke: dramski, kuharski, lovski, gasilski, strelski in krožek prve pomoči.

S sodelovanjem staršev pri dejavnostih se poglobljajo in povezujejo odnosi med šolo in domom. Z navedenimi oblikami medsebojnega povezovanja in sodelovanja postaja šola odprta, kar bogati možnosti vzgoje in izobraževanja ter razvija in dviga življenje kraja. Učenci so se na novo obliko dela hitro privadili. Dosegajo boljše uspehe. Pri urah samostojnega učenja pisno in ustno predelajo, ponavljajo in utrjujejo učno snov ter se pripravljajo za naslednji dan. Delajo sproti in redno. Vsi delajo v enakih razmerah, pod vodstvom in ob potrebnih pomočih učiteljev in součencev. Oblikujejo si učne in delovne na-

NAPIS NA PLOŠČI STARE ŠOLE

NADUČITELJ

VEKOSLAV STRMŠEK

SLUŽBOVAL JE TUKAJ DVAJSET LET KOT
VZOREN UČITELJ MLADINE IN ODRASLIH.
BIL JE PLEMENIT IN JEKLEN ZNAČAJ TER
NEUMORNO DELAVEN ZA NAPREDEK
NARODA IN SVOJEGA STANU
VZGLEDNEMU RODOLJUBU,
SVOJEMU VODITELJU
SLOVENSKO UČITELJSTVO

(Vekoslav Strmšek 1864-1907, spominska plošča postavljena 1908).

vade. Napredek je viden zlasti pri učencih, ki doma nimajo vzpodbude, pomoči in ne pogojev za učno delo. Torbice nosijo domov le ob petkih, da se starši lahko seznanijo s šolskim delom med tednom. Učenci radi prihajajo v šolo in se je veselijo, saj vlada v njej sproščeno pedagoško vzdušje. Le-to se odraža v prijetnih družinskih delovnih odnosih med učenci in učitelji.

Celodnevna šola skrbi za zdravje učencev, posveča pozornost načrtovanju, higieni in pestri prehrani v skladu s fiziološkimi potrebami otrok. Starši imajo manj skrbi z otrokovo prehrano, šola pa navaja učence na kulturno uživanje hrane, na kar doma večkrat pozabljajo. V vzgojnem pogledu pomeni celodnevna šola za učence navajanje na redno delo, higieno, kulturno obnašanje in primerno prehranjevanje. Te kulturno-higienske in socialne navade prenašajo na dom.

Celodnevna šola razbremeni starše neposredne pomoči pri učenju in jim daje več časa, da se lahko posvečajo vzgoji. Breme, ki odpade na starše, je prispevek za prehrano, katerega pa večina redno in z razumevanjem plačuje.

Program COŠ obvezuje z večjo odgovornostjo za uspehe, vzgojo in vsestranski razvoj učencev. Učitelji in učenci smo v šoli od 7,30 do 15. ure. Učitelji vodimo in organiziramo vse sestavine življenja in dela celodnevne šole.

Celodnevna osnovna šola je najpomembnejša pridobitev v uresničevanju reformnih načel in ciljev v osnovnem šolstvu. Pri učencih močno razvija samostojnost in aktivnost pri vzgojno-izobraževalnem procesu. Narekuje pa jo spremenjeno življenje in delo naše družine, ki zaradi zaposlenosti zmanjšuje možnosti za pomoč pri učenju, za vzgojo in varstvo otrok.

Vekoslav Škrabl

Sedem članov kolektiva na sedmih stopnicah nove šole ... (Foto Šmigoc)

O NASTAJANJU NOVE ŠOLE NA KRISTAN VRHU GOVORI RAVNATELJ CENTRALNE ŠOLE, TOV. J. JAKOŠ

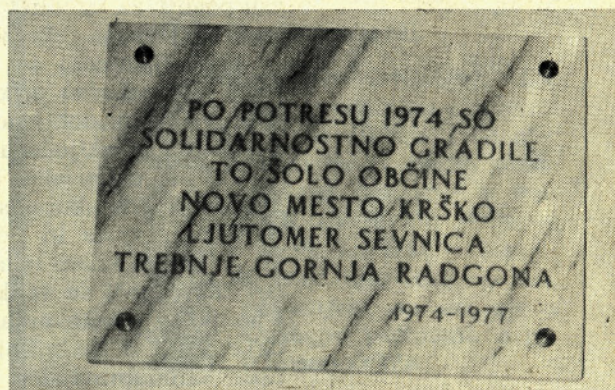
Celodnevna šola na Kristan vrhu ni več negodno dete in tale zapis bo zato nujno preskočil njeno začetno fazo. Zdaj je že krepko zrasla in mi, ki smo njeni bližnji sorodniki (K. v. je podružnica centralne šole v Šmarju), z veseljem spremljamo njen razvoj. Veseli smo, da ta samorastnik tako pogumno namerja korake v 3. leto svojega življenja in zato je tole pisanje že hudo zamudniško.

Ko se veselimo njene rasti, pa ne moremo mimo njenih začetkov, čeprav bi tisto obdobje najraje preskočili. Našemu samorastniku ni bilo lahko. Začelo se je že s šolsko stavbo. Ponujeno roko za skupno gradnjo so Mestinjčani odločno odklonili, občinski vrhovi pa so uporno vztrajali

pri eno in polizmenskem pouku ter šoli s samo tremi učilnicami. Pa je vodja šole Slavko Škrabl mimo vseh kratkovidnih botrov pogumno, trmasto vztrajal in uspel. Zdaj stoji — samo zaradi njegovega poguma, ki se ni ustrašil zamere — na Kristan vrhu prelepa stavba, model moderne šole. Samo v taki je lahko zaživela celodnevna šola, prva v občini. Pa revici spet ni bilo lahko. Njeni skrbniki se zaradi prejšnje zamere niso kaj dosti brigali zanj, nihče ni čestital očetu, še pogledat je niso prišli. Toliko lepše pa so jo sprejeli prebivalci Kristan vrha — tudi zaradi odličnega kolektiva učiteljev, ki v njej vzgajajo in učijo.

In tako ta celodnevni prvenec raste vsem nam v ponos in v srečo šolarjev, ki ga obiskujejo. Ti sicer ne vedo, kako težak je bil začetek, mislim pa, da je bilo treba to zapisati. In še to mislim, da so te vrstice zaradi svoje lahkotnosti premalo ovrednotile delo tov. Škrabla pri gradnji in uvažanju prve celodnevne šole v občini.

J. Jakoš

KRAJEVNA SKUPNOST O ŠOLI

Šola je bila in še ostaja središče vsega naprednega dogajanja. Je nosilec napredka in razvoja v kraju. Daje vzpodbude in sodeluje pri vseh akcijah v kraju. Zato je kraju potrebna in smo nanjo ponosni. Podpiramo jo pri vseh njenih prizadevanjih. S svojim delom povezuje občane. S prehodom na celodnevno šolo smo starši zadovoljni, saj nas je šola razbremenila skrbi za učence, vzgojo, prehrano in varstvo otrok. Učitelji se aktivno vključujejo v življenje in delo kraja. Sodelujejo pri vseh družbeno političnih organizacijah in nam pomagajo pri delu, mnogokrat pa so nosilci glavnih nalog. Z naprednimi idejami vzgajajo učitelji dobre bodoče samoupravljalce, ki bodo v prihodnje usmerjali in vodili razvoj domačega kraja.

Predsednik KK SZDL Marjan Kušar

OB OTVORITVI NOVE ŠOLE V ROGATCU

Že v zgodnjih jutranjih urah 13. oktobra so se v Rogatcu začeli zbirati ljudje ožje in širše okolice, da bi bili priča slovesnemu trenutku — otvoritvi nove šole, na katero so občani čakali skoraj 20 let. Za naš kraj, občino in učence je bil to velik praznik.

Do tega trenutka je bilo vloženo mnogo truda in prizadevanj naših delovnih ljudi in odgovornih političnih ter strokovnih činiteljev. Razpisanih je bilo več samoprispevkov, da bi tudi naši učenci delali v boljših pogojih in se tako tudi s te strani približali razvitejšim področjem v SR Sloveniji. Glasu in zahtevam krajanov po novi šoli je poleg občinske prislughnila tudi širša družbenopolitična

skupnost, ki je iz fonda solidarnosti omogočila zgraditi tako prostoren in funkcionalen objekt.

Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev smo se opredelili graditi šolo v treh fazah. Prvo fazo tvorita telovadnica in šola z učilnicami za predmetni pouk, skupne prostore s kuhinjo, ki smo jo odprli v lanskem letu. Letos pa smo dokončali drugo fazo z osmimi učilnicami za razredni pouk. Šola zavzema trenutno 20 učilnic z vsemi drugimi spremljajočimi prostori.

Čaka nas še tretja faza, ki bo v glavnem zajemala bazene. S tem delom bomo še iz objektivnih razlogov počakali za naslednje srednjeročno obdobje.

Nedvomno so bili učenci najbolj veseli svetle in prostorne telovadnice, ki je prej sploh nismo imeli. Pouk telesne vzgoje se je odvijal na prostem poleti in pozimi, po vročini, mrazu, dežju itd.

Poleg navedenega nas čakajo še zunanja ureditev in izgradnja športnih igrišč. Z učenci in krajanji nameravamo v bližnji prihodnosti s prostovoljnimi delom urediti tudi to, saj so podani vsi pogoji za ureditev ne samo šolskega ampak tudi krajevnega rekreacijskega centra.

Funkcionalnost in razsežnost vseh objektov naše šole nazorno prikazuje podatek, da je vrednost vsega pridobljenega okoli 31.500.000,— din pri čemer ni vključena šolska oprema.

Takšna materialna sredstva ožje in širše družbenopolitične skupnosti postavljajo pred nas pedagoške delavce in učence tudi velike obveznosti. V mislih imam učnovzgojni uspeh naših učencev. Zavedajoč se velike odgovornosti do družbe, smo poleg pouka organizirali veliko izvenšolskih dejavnosti. S slednjimi želimo vzgojiti dobre bodoče samoupravljalce naše samoupravne socialistične skupnosti. Učenci, obogateni z znanjem in družbenopolitičnim delom v interesnih dejavnostih nam garantirajo naš nadaljnji perspektivni razvoj naše družbe.

Otvoritve šole so se poleg družbenopolitičnih delavcev občine. Zavoda za šolstvo in drugih odzvali tudi nekdanji delavci in učenci naše šole. Med njimi je bil tudi član predsedstva CK ZKJ tov. Andrej Marinc, ki mu je bila nova pridobitev našega kraja najbolj pri srcu.

Pri kulturnem delu programa so poleg učencev sodelovali tudi mešani pevski zbor iz Stojnega sela, folklorna skupina iz Huma na Sutli, ter učenci pobratenega pionirskega odreda Veljko Vlahović iz Putincev iz Srema. S pionirji tega pobratenega kraja sodelujemo že več let in tako utrjujemo bratstvo in enakopravnost med našimi narodi in narodnostmi.

Nova zgradba OŠ Rogatec. (Foto Novota)

Poleg govora direktorja Zavoda SR Slovenije za šolstvo tov. magistra Janeza Sušnika, je bil nedvomno najslavnejši trenutek podelitev listine o prevzemu pokroviteljstva delovne organizacije Medex iz Ljubljane. Omenjena delovna organizacija je že do tega trenutka nakazala preko

300.000,— din finančnih sredstev za nabavo didaktičnih sredstev za našo šolo. S to humano akcijo se delavci Medexa neposredno vključujejo prizadevanje širše družbe pri policentričnem razvoju vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji.

Ob otvoritvi nove šole v Rogatcu. (Foto Novota)

Tako nameravajo tudi v bodoče, ker želijo, da bi se pogoji dela naših učencev izenačili s pogoji dela v razvitejših področjih naše republike.

Sodobna osnovna šola ne more biti sama vase zaprta institucija v času, ko poglobljamo socialistično demokracijo na principih pluralizma samoupravnih interesov. Njena podružbljena funkcija mora najti svoje mesto v krajevni skupnosti. Zdavnaj smo presegli čase, ko je šola pripravljala samo proslave in druge politične manifestacije, čeprav med drugim opravlja to tudi danes. Želimo, da bi se krajevna skupnost neposredno vključevala v delo šole preko samoupravnih organov, sveta staršev, individualnih kontaktov roditeljev itd. V delo šole, počasi toda vztrajno, vključujemo tudi zunanje mentorje za interesne dejavnosti, kar je pogoj za nastanek bodoče celodnevne šole, ki mora v bližnji prihodnosti zajeti tudi učence iz Rogatca.

Čeprav je vse to trenutno le dolgoročna želja, vendar njene temelje moramo dograjevati, če želimo, da ne bomo capljali za nezadržnim dinamičnim razvojem naše družbe.

Šolska vrata sodobne, svetle in funkcionalne šole so se torej odprla, na nas izvajalci učnovzgojnega procesa pa je naloga, da opravičimo zaupanje vodenja mladega rodu.

Naj končam z mislijo, da dosedanja družbenoangažirana šola uresničuje težnje naše družbe pri izgradnji celovite mlade osebnosti.

Ravnatelj TOZD OŠ Rogatec
Jože Masera

ŠE NEKAJ MISLI O IDEJNOSTI

Takle časopis, kot je ta NOVA ŠOLA, je zelo »štēmana« zadeva, je lahko odraz znanja in delavnosti, pa tudi ponosa ljudi, ki ga izdajajo in se v njem oglašajo. V zapečku sedeči, od užitkov blaženi, kot riba molčeči, prav nič ne prispevajo k spreminjanju sveta, k lepšemu življenju, zato je moja dobrodošlica glasilu prosvetnih delavcev naše občine toliko bolj in resnično iskrena. Tudi zato, ker me je samega doletela čast, da s skromnim prispevkom sodelujem.

Ko sem listal prvo številko glasila, sem postal pozoren na sestavek o idejnosti. Iskren napor zavzetega prosvetarja, ki se ne strinja, da bi šola povzela zmotne in človeštva nevredne navade in stranpoti, da bi svoje cilje posvetila zgolj oblikovanju človeka proizvajalca, ne pa človeka — človeka ali samoupravljalca, kot radi rečemo. V

vsem se z njim strinjam. In to me je vzpodbudilo, pa ne da sem se lotil študija strokovne literature, niti veliko časa in razmišljanja nisem temu namenil. Rad bi le nekaj povedal iz srca, tako kot človek začuti, ko ob večernih urah zasanjari o smislu življenja in našega dela.

Seveda so materialne dobrine, blaginja in zadovoljene potrebe eden izmed smislov, celo prvi pogoj za srečno življenje. Sodoben človek mora res vedno več vedeti, da bo obvladoval okolje in razmere, zato sta znanje in šola, ki ga daje, neprecenljivega pomena. Pa vendar je v življenju toliko situacij, toliko odnosov in razmer, ko človeku, da bi se znašel, ne pomaga vsa znanost tega sveta, odpreti mora srce, dati duška svojemu zanosu in spoznanjem, svojemu poštenju ali pa svoji pokvarjenosti. Človek ni robot, lahko pa postane, on ima v sebi nekaj, kar elektronski možgani ne bodo nikoli zmogli — ČLOVEŠKOST. On čustvuje, on trpi, je nesrečen ali srečen, počutje sreče je odvisno od odnosov z drugimi soljudmi, od pravilnega dojemanja okolja in svoje vloge v njem. On je človeško ustvarjalen, ne gradi samo hiše, tovarne, mostove, proizvaja, on gradi številne nevidne mostove, ki nas, ljudi, vežejo, in veliko je teh graditeljev; pa tudi ruši vse kar je človeškega; tudi teh je žal še veliko. Zamislimo si življenje brez tovariškega stiska rok, brez toplega strastnega objema svoje drage, brez iskre v očeh, otrokove iskrene ljubezni, brez žrtve do drugega, brez sreče, ko našemu moštvu na zmagovalnem odru igra naša himna. Tudi brez vsega tega je življenje mogoče, vendar kakšno življenje?

In oblikovati mlado osebnost, da bo zmogla pravilno dojemati takšno ČLOVEŠKOST, da bo doživljala srečo in jo s svojim ravnanjem prinašala tudi drugim, je temeljni namen vzgoje in idejnosti, ki je vsebina te vzgoje. Naša idejnost sloni na marksizmu (teoriji revolucionarne prakse), na dialektičnem materializmu. Zakaj? Preprosto zato, ker je to teorija enakosti, poštenosti, pravičnih medsebojnih odnosov, ker je njen cilj združiti svet krivic in nasilja, zlomiti tisočletne spone dogem in drugega duhovnega nasilja, da bomo zgradili družbo, kjer bo vsak človek lahko človek, in tem svetlim ciljem se je dolžan podrediti vsakdo, predvsem še socialistična šola. Idejnost živi, je vsak dan in ob vsaki priliki med nami, zato je šola brez idejnosti telo brez življenja, oko brez vida, sonce brez svetlobe.

Boste rekli, vse lepo in prav, pa povej KAKO? In moram vam pošteno povedati, da ne vem. Nasprotno, mislim, da za idejnost ne bo nikoli učbenika, da se modrosti, kako živeti, sploh ne da uspešno oblikovati v teorijo. Življenje samo in seveda del življenja, ki ga otroci preživijo v šoli, daje tisočere možnosti za vključevanje idejnosti. Vsak predmet, vsaka snov in vsaka situacija lahko dobremu pedagogu posluži, da za tisoči, milijonti del dopolni mlado osebnost, kot kipar, ki z dletom vztrajno in s srcem dolbe svojo umetnino. Prepričan sem, da je pri tem vaša glavna vrlina zavzetost, nato lastna prepričanost v ideologijo in šele nato neko znanje. In če ni enega ne drugega potem se šola izdvaja iz življenja, postaja brezčutni posredovalec znanstvenih resnic, v mladih srcih pa se širi praznina. Nevidno, toda vztrajno se iz osebe, polne dispozicij, da postane človek, rojeva robot, del stroja, genij po znanju in idiot po duhu. In ravno v tem je veličina in pomen pedagoškega dela. In ravno v tem je plemenitost vašega poklica. Samo veliki primitivci, ki so žal sami preživeli svojo dobo oblikovanja brez idejnosti in vzgoje, gledajo drugače na pedagoško delo in samo ozki in nevgojeni pedagoški delav-

ci zanikajo potrebo po idejnosti, pa tudi leni, ker je vključevanje idejnosti delo, ki terja napore ter zavzetost učitelja. In učitelj, ki brezhbno posreduje vse znanje po programu, zanemarja pa idejnost, opravlja samo polovico dela; polovičarjev pa naša družba ne rabi.

To je izziv. Če se ne strinjate, če hočete kaj dodati, v naslednji številki se srečamo.

Darko Bizjak

IN MEMORIAM

MARINKA BOMBEK

Nekega ponedeljkevega popoldneva je utihnil škrjanček na polju, dan se je zgodaj jeseni v čudno tišino odel. Na gredi ob šoli so rumene rože zaprle oči. Preko oken ob črni zastavi pa se vijejo še rdeči cvetovi.

Nekega ponedeljkevega dne smo strmeli v praznino ob mrtvi Marinki, ki je ljubila življenje, Nino, družino in cvetje in sonce in nas. Nekega dne smo v dnu srca začutili, da je dih življenja ustavila smrt. In tako stojimo tu, da se poslovimo od drage Marinke. Poslavljam se od nje v imenu družbeno političnih organizacij, v imenu OOKZ.

Marinka, rojena v cvetočem maju pred 27 leti je po končani PA nastopila svoje prvo službeno mesto v Šmarju pred 5 leti. Delo jo je priklicalo iz rodne Polzele k nam. Kako kratka, kako dolga doba, če je tako bogata in polna, kakor so bili njeni dnevi, ko je mladim dajala šolsko učenost, ko je živela in čutila z njimi, budno prisluškovala utripom da ne bi preslišala klicev življenja in mladih dni. Med nami je predmete: družbeno - moralno vzgojo, slovenski jezik, zgodovino. Marinka ni hitela skozi življenje prekrizanih rok in brezčutnih oči. Bila je mentor mladinski organizaciji, predana samoupravljalca, zvesta in delovna članica ZK.

Vendar življenje tudi njej ni prizanašalo.

Za njenim delom so ostale na tirnicah raztresene z roko napisane priprave, v mladih ljudeh pa zavest, da jim je veliko dala in da jih je hotela veliko naučiti.

In na tako Marinko, drago, predano, marljivo tovarišico, kolegico, bo ostal drag spomin.

Vera Rojs, sekretar OOKZ
osn. šole Šmarje pri Jelšah

Draga tovarišica in naša razredničarka

Ko smo zjutraj vstopili v naš razred, je bil prostor pred katedralom prazen. V razredu je nastal molk in popolna tišina, zaradi katere stojimo danes tu, na tem mestu.

Ne moremo si zamisliti, da stojimo pred odprtim grobom, vašim grobom. Še vedno se nam zdi, da ste med nami, vendar se še v naslednjem trenutku zaveemo žalostne resnice.

Nikoli več se ne bomo srečali na šolskih hodnikih. Ne bomo se več pozdravljali s tistim vsakdanjim »zdravo«! Nikoli več ne bomo videli vašega smehljaja...

Kot vsak drug ste tudi vi imeli skrbi in tegobe, vendar jih niste nikoli pokazali. Večen nasmeš na obrazu je zakril tudi največje bolečine v srcu. Radi ste imeli odkritosrčnost, mrzeli ste laži in zahrbtnost. Med nami, učenci, niste delali nobenih razlik. Vsak se vam je lahko zaupal, tega zaupanja niste nikoli izrabili. Vsaka vaša ura nam je dala mnoge izkušnje, z vašimi nasveti si pomagamo in si še bomo pomagali v vsakdanjem življenju.

Vaši mali Nini se je zgodilo nekaj najhujšega, kar se lahko zgodi otroku. Izgubila je mamo. Nina tega še ne razume. Razumela pa bo, ko se bo morala sama prebijati skozi prve skrbi in najstniške težave.

V nas vseh bo ostala velika praznina, vendar pozabili vas ne bomo nikoli. Še vedno boste živel v našem spominu.

Nelka Ogrizek
predsednica razr. skupn.

LJUDMILA POČIVALŠEK

23. 7. 1979 nas je nenadoma tragično zapustila naša sodelavka Počivalšek Ljudmila, rojena 26. 10. 1947 v Olimju.

Osnovno šolo je obiskovala v Podčetrtku in nato odšla v Ljubljano, kjer je 17. 6. 1968 dokončala vzgojiteljsko šolo. Zposlila se je v otroškem vrtcu v Ljubljani in s študijem ob delu 24. 11. 1975 diplomirala na PA v Ljubljani — ortopedagogiko.

V naši delovnia organizaciji se je zaposlila 1. 9. 1976. Bila je vestna in dobra delavka, samoupravljalka, prijateljica otrokom in kolegica sodelavcem.

Posedovala je tankočuten posluš za delo z otroki, ter svoje znanje in izkušnje nesebično prenašala na mlajše pokolenje. Izžarevala je delovno energijo in si z neutrudno zagnanostjo prizadevala vsako delovno nalogo opraviti čim bolje.

Vsa njena snovanja in načrti so se v trenutku prekinili, ostal je le spomin in hvaležnost za vse njeno delo.

Kolektiv OŠ »BRATOV SIMONČIČ«
Rogaška Slatina

SAMOUPRAVLJANJE — IZHODIŠČE IN SMOTER DRUŽBENOMORALNE VZGOJE

Vzgoja za samoupravljanje je najpomembnejša naloga naše moralne vzgoje in vzgoje sploh. Pomembna je tako za posameznika, ker ga usposablja in pripravlja za svojo samouresničitev, kot za družbo, ker pripravlja posameznika za aktivno družbeno vlogo.

Pri DMV izhajamo iz marksističnega pojmovanja človeka, po katerem je človek dinamično ustvarjalno bitje, je rezultat lastnega dela. V vzgojnem procesu to pomeni, da je vzgojni rezultat učenčeve vzgojne aktivnosti, ki pa jo učitelj spodbuja in usmerja k družbeno veljavnemu vzgojnemu smotru. V vzgojnem procesu moramo torej dati poudarek življenju učencev, ki ga moramo upoštevati kot pomemben vzgojni dejavnik. Če želimo vzgojiti samoupravljajce, morajo učenci že v šoli samoupravno živeti in delati, čeprav le v šolskem okviru. Zato se moramo opirati zlasti pri DMV na aktivnost posameznikov, na aktiv učencev, ki je pravzaprav temeljni dejavnik družbene vzgoje.

Vedno moramo imeti v mislih Makarenkovo spoznanje, da je »vzgojno delo predvsem organizacijsko delo«. Med življenjem družbe in vzgoje za samoupravljanje mora biti živa vez, saj za samoupravljanje lahko vzgajamo samo s samoupravljanjem.

Osnovni pogoj za čim kvalitetnejše delo so tovariški odnosi med učenci kolektiva ter učenci in učitelji. Gojiti moramo medsebojno spoštovanje, ki si ga naj učenci in učitelji pridobivajo s svojim delom, z naprednimi stališči in pogledi na svet in družbo. Previdnost pa je potrebna pri izrekanju kritike in zavračanju stališč, da bomo lahko ohranili integriteto učenčeve osebnosti.

Sprejeti moramo, da ima »mlad človek svoj način mišljenja, da ima pravico do priznanja, če pravilno misli, in to celo takrat, ko njegovo mišljenje pomeni spremembo pojmovanja in obnašanja odraslih.« (1)

Učenec mora spoznati, da je vključen v kolektiv temeljni pogoj za njegov osebni razvoj. Tega ne moremo doseči z zahtevo, ampak s stalnim preišljenim vključevanjem posameznika v kolektiv, v oddelčne razrede, šolske skupnosti, v delo organizacij in samoupravnih organov v šoli. Učenec naj v samoupravljanju najde sebe — svoj interes, odgovor na vprašanje, potrditev domneve, spremembo stališča in podobno. Ob tem pa naj ima občutek varnosti, da bo lahko miselno in akcijsko sproščen.

Če je učenec podrejen ali se čuti podrejenega, če mu je vsiljen način dela, če je odrinjen od reševanja lastnih vprašanj in vprašanj kolektiva, če mu je vsiljena vsebina dela, določene ideje brez potrebnih argumentov, bo gojil odpor do samoupravljanja in vzgoje v celoti.

Literatura:

Vaspitanje samoupravljanja, Zavod za izdavanje učbenika, Sarajevo 1972

Zapiski posvetovanja DMV v Mariboru 1977

Marta Pelko

VEČ POZORNOSTI TEŽKO PRIZADETIM OTROKOM IN MLADOSTNIKOM

V Rogaški Slatini že štiri leta obstaja DRUŠTVO ZA POMOČ DUŠEVNO NEZADOSTNO RAZVITIM OSEBAM.

Tovrstno društvo je edino v naši občini in v njem naj bi aktivno delovali naši občani. Na žalost za aktivnost in sodelovanje v društvu ni bilo moč pridobiti nikogar, zato aktivno delujemo v društvu le ortopedagogi osnovne šole Bratov Simončič iz Rogaške Slatine.

Skrb društva je nuditi pomoč prizadetim otrokom in mladostnikom, ki niso sposobni niti za šolanje s prilagojenim programom, ampak samo zavodske obravnave.

Kapacitete zavodov tega profila so premajhne, zato so ti ljudje prepuščeni domačemu okolju in tako niso deležni nobenega usposabljanja.

Iz tega sledi, da bi naša občina nujno potrebovala dom te vrste, ki bi kril potrebe otrok in mladostnikov na našem območju. Vsi vemo, da taki otroci obstajajo, so pa sedaj delno vključeni v domove po drugih občinah.

V naši občini je preko sto težko prizadetih otrok, mladostnikov in ostarelih ljudi, starih od 3 do 50 let.

Našo aktivnost smo usmerili v to, da smo v društvo vključili starše in rejnike prizadetih otrok, strokovne delavce in občane ter tako razširili članstvo našega društva.

Društvo šteje 130 članov in 5 podpornih članov. To so delovni ljudje, ki so kot naročniki revije NAŠ ZBORNIK nudili finančno pomoč, da lahko delno uresničujemo delovni načrt.

Revija NAŠ ZBORNIK stane letno za posameznika 35 din, za delovne organizacije pa 100 din.

Kratek pregled dela v naši štiriletni mandatni dobi:

- povečali smo članstvo našega društva in s tem tudi število naročnikov revije Naš zbornik (leta 1975/76 je bilo 48 naročnikov, leta 1978/79 jih je 130),
- ob vsakem novem letu smo obdarili otroke in mladostnike od treh do 20 let z darili društva,
- vključili smo starše teh otrok v poletni seminar, ki je bil v Črni na Koroškem,
- prodali smo 500 kom. značk in 150 kom. brošuric Dekleta in fantje med seboj,
- učencem OŠ Bratov Simončič smo kupili televizor.

Vse nastale stroške smo krili z denarjem, ki po kapljicah priteka v naše društvo z naročnino in podpornim članstvom, zato bi se v tem trenutku najlepše zahvalil vsem TOZD našega VIO in delovnim organizacijam, ki so društvu na ta način mnogo pomagale.

V planu dela 1979/1980 smo si poleg obstoječih nalog zadali še nove oblike dela v korist duševno prizadetih oseb.

Zadali smo si naloge, da:

1. končamo s popisom težje prizadetih oseb v naši občini. Za pomoč bomo ponovno prosili patronažne sestre in socialne delavce, ki bodo obiskali prizadete na domovih in izpolnili anketne liste.
2. Povabili bomo vse težje prizadete otroke in mladostnike na jelkovanje, jih skromno obdarili, učenci OŠ Bratov Simončič pa jim bodo pripravili kulturni program.
3. Še nadalje bomo omogočili staršem težje prizadetih otrok udeležbo na seminarjih, ki jih organizira Zveza društev za pomoč duševno nezadostno razvitim osebam SRS.
4. Dali bomo pobudo za boljšo povezavo zdravstvene službe z našim društvom; organizirali bo-

mo sistematične zdravstvene preglede vseh tri-letnih otrok.

5. Povezali bi se z Društvom invalidov naše občine.

6. Obvestili bomo širšo družbeno javnost o problematiki težje prizadetih, seznanili občinsko konferenco SZDL Šmarje pri Jelšah o problematiki in o težavah financiranja humanitarnih dejanj. Prizadevali si bomo pridobiti delegatska mesta v SIS-ih, ki naj bi imeli v svojih planih zajeto tudi skrb za duševno prizadete osebe (SIS za socialno skrbstvo, otroško varstvo, zdravstvo, vzgojo in izobraževanje ...).

Naloge so široko zastavljene, vendar menimo, da jih bomo ob aktivni pomoči vsega članstva lahko izpeljali. Nekatero nalogo so dolgoročne, druge pa so enkratne in jih bomo lahko razvijali samo ob odzivnosti čim večjega števila članov.

Postanite člani našega društva in naročniki revije NAŠ ZBORNIK, da bi društvo lahko res zaživelo v pravem pomenu besede.

Društvo za pomoč duš. nerazv. osebam občine Šmarje pri Jelšah

ENCIMATIKA

Encimologija ali veda o encimih je doživela hiter razvoj šele v zadnjih dvajsetih letih. Z današnjim sestavkom želimo predstaviti učiteljem biologije in kemije v osnovnih šolah temeljna znanstvena odkritja iz strukture in delovanja encimov ter kratek pregled sistematike biokatalizatorjev. Notranja diferencija pouka biologije v 7. in 8. razredu in dejavnost naravoslovnih krožkov dajejo dovolj možnosti za spoznavanje učencev z encimi, od katerih je odvisen razvoj rastlin, živali in človeka, pa tudi naše zdravje.

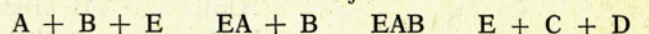
Osnovne značilnosti encimov

Encimi so proteini ali proteidi, ki katalizirajo v živi celici vse biokemijske procese, zato jim pravimo tudi BOKATALIZATORJI. Sestavljeni so iz beljakovinskega dela — APOENCIMA, in nebeljakovinskega dela — KOENCIMA ali prostetične skupine.

Za katalitično delovanje je odgovoren **aktivni center encima**, ki nastane iz dločenega dela polipeptidne verige. To so po navadi prosti radikali aminokislin (-SH, -NH₂, -OH, -NH), ikovine (baker, cenk, molibden, železo) ali prostetične skupine.

Pri biokemijski reakciji reagira encim s substratom in tvori z njim **intermedate**, ki so neobstoječi in razpadejo nazaj na encim in nove snovi.

Primer encimske reakcije:

A, B = substrat

E = encim

EAB = intermediat

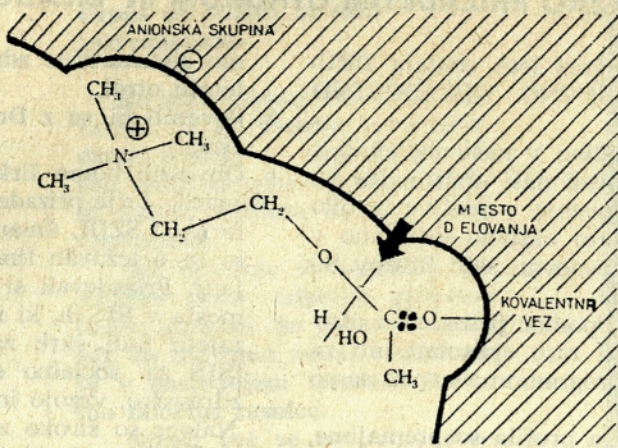
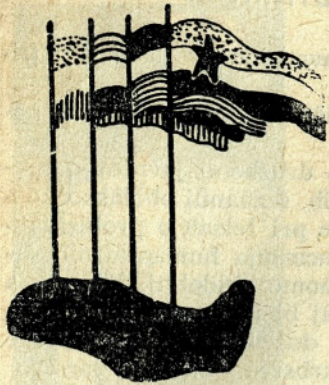
C, D = nastale snovi po reakciji

Slika 2. MEHANIZEM KATALITIČNEGA DELOVANJA ENCIMA ACETILHOLINESTERAZE (po Nachmansohnu in Wilsonu)

Acetilholin spreminja permeabilnost postsinaptične membrane v živčno — mišični zvezi. Acetilholinesteraza razcepi v aktivnem centru acetilholin v holin in osetno kislino.

Acetilholin deluje na vretenčarske mišice srca inhibicijsko, adrenalin ekscitacijsko.

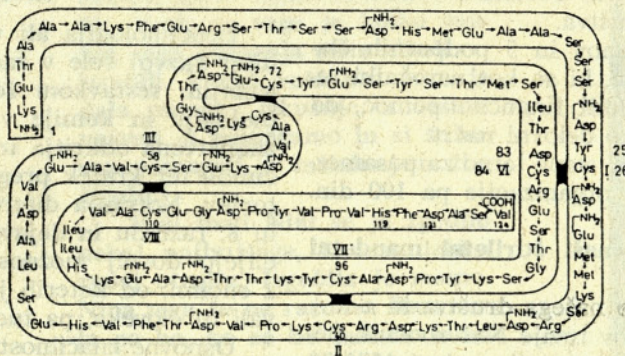
Encime imenujemo večinoma po substratu, kateremu dodamo končnico — aza, na primer **peptidohidrolaza**, **ribonukleaza**. V nekateri literaturi bomo našli tudi na trivialna imena, kot so pepsin, tripsin in katepsin.

Slika 2

Slika 3. STRUKTURA MOLEKULE RIBONUKLEAZE

Molekulo sestavlja 124 aminokislin, ki so preko peptidnih vezi povezane v polipeptidno verigo. Na mestih med dvema molekulama aminokislina cisteina povezujejo celotno molekulo med seboj disulfidni mostovi (-S — S-), kar daje encimu določeno strukturo in stabilnost. S cepitvijo disulfidnih vezi izgubi encim katalitično sposobnost.

Slika 3

Pogoj za delovanje nekaterih encimov je določena konfiguracija molekule ali njenih delov. Za mnoge encime je značilna tudi stereokemična specifičnost (n. primer esteraze, poleg tega, da katalizirajo hidrolizo esterskih vezi, so tudi stereospecifične, kar se odraža v različni reakciji hitrosti.)

Na potek encimske katalize vplivajo še **koncentracija encima in substrata, pH medij, temperatura in aktivatorji**. Vpliv koncentracije encima se kaže v tem, da je običajno reakcijska hitrost **proporcionalna koncentraciji encima** (Michaelis — Mentenova konstanta).

Optimalne pH vrednosti za delovanje navedenih encimov so naslednje:

pepsin	1,5 — 2,2
katapsin	3,5
lipazo, amilazo	7
ribonukleazo	7,7
tripsin	8
arginazo	9,7
fosfatazo mleka	10

Stabilnost encimske molekule je odvisna od razporeditve vodikovih vezi. Pri postopnem zviševanju temperature izboljšamo potek encimske reakcije, vendar pri večini encimov samo do temperature 45 do 50° C. Pri višji temperaturi se začnejo trgati vodikove vezi v strukturi in encim denaturira.

Mnogi encimi so neaktivni, dokler ni prisoten aktivator. Tak neaktiven predhodnik označujemo kot **cimogen** in z določenim reagentom se pretvori v encim, na primer:

pepsinogen + H ⁺ →	pepsin
sestavlja	sestavlja
363 aminokislin	321 aminokislin

Delovanje encimov lahko zavirajo **inhibitorji**. Zelo znan je primer inhibiranja encima dihanja s cianidom. Encimi, katerih aktivnost je odvisna od prostih — SH skupin, se inhibirajo z bakrovimi in živosrebrevimi spojinami. Inhibicija preneha z dodatkom spojin, s katerimi lahko baker in živosrebro tvorita kompleksne spojine. **Reverzibilna inhibicija** ima pomembno vlogo pri regulaciji metabolizma.

Inhibicija je lahko: kompetitivna in nekompetitivna, inhibicija s substratom in produktom ter alosterična inhibicija.

Kompetitivno povzročajo spojine s sorodno strukturo, na primer **oksidoreduktazo jantarjeve kisline inhibirajo malonati**. Pri povečani koncentraciji substrata ta učinek izgine.

Za nekompetitivno inhibicijo je značilno, da stopnja inhibicije ni odvisna od koncentracije substrata, ampak se spreminja le s koncentracijo inhibitorja.

Z dializo lahko nekatere encime ločimo v dve frakciji. Del, ki se dializira predstavlja **kofaktor** in je neobhodno potreben za aktivnost celotnega encima. Mnogokrat je kofaktor kovinski ion Mn⁺⁺, Zn⁺⁺, Co⁺⁺ in drugih kovin.

Sistematika encimov

Pregled encimov po vrstah reakcij, ki jih katalizirajo:

- I. OKSIDOREDUKTAZE — katalizirajo oksidoredukcijske reakcije,
- II. TRANSFERAZE — omogočajo prenos določenih skupin,
- III. HIDROLAZE — katalizirajo hidrolitski razcep določenih vezi,
- IV. LIAZE — katalizirajo odstranitev skupin iz substratov (ne s hidrolizo), pri čemer ostanejo dvojne vezi, katalizirajo adicijo skupin na dvojne vezi,
- V. IZOMERAZE — katalizirajo različne izomerizacije,
- VI. LIGAZE (sintetaze) — katalizirajo vezavo dveh molekul v povezavi z razcepom pirofosfatne vezi ATP ali podobnega trifosfata.

Jože Žnidarič

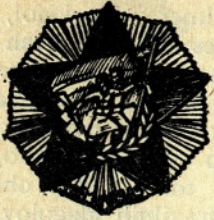
Literatura:

H. Pehani in P. Schauer: Molekularna biologija
 P. Karlson: Biokemija
 Jugosl. leksik. zavod: Medicinska enciklopedija

POVEČANJE OBSEGA AMPERMETRA IN VOLTMETRA

V učbenku fizike za 8. razred je na strani 105 naloga: Z ampermetrom, ki ima obseg 1 A, želiš meriti tok 10 A. Devet desetih merjenja toka moraš torej speljati mimo ampermetra skozi vzporedno vezani upornik (sopornik). Kolikšen naj bo upor tega vzporedno vezanega upornika, če je upor ampermetra 0,1 ohma?

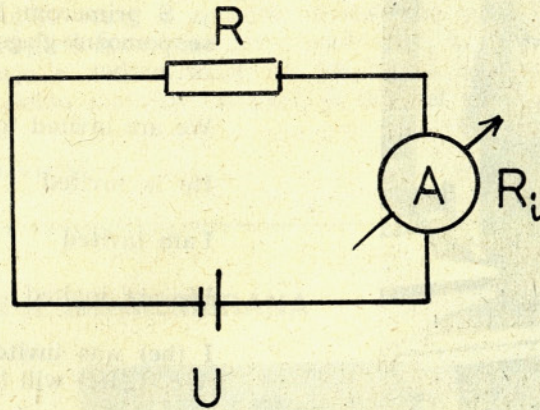
Ta naloga in snov, pri kateri je navedena naloga nudita ugodno priložnost, da lahko bolj podrobno proučimo povečanje obsega ampermetra in voltmetra. Ta snov je seveda primerna za sposobnejše učence, za boljšo oceno. Ko učenca sprašujemo za odlično oceno, smo šestokrat v zadregi, kaj naj bi znal, da bi gotovo vedeli, da si zasluži dlično. Včasih zahtevamo podrobnosti, ki pa za snov niti niso pomembne. Po drugi strani pa

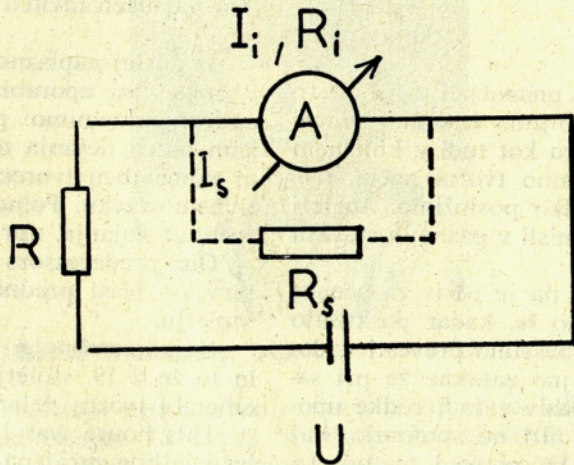
zopet zanemarjamo veliko pripravnost in željo učencev, da bi se naučili vsemogoče stvari za boljši uspeh. S takimi dodatki lahko z malo truda in na zanimiv način nehote pripravljamo učence na snov v srednji šoli.

a) Ampermeter

Učenci že razpolagajo z znanjem o delitvi toka na vzporedno vezanih uporih in napetostih na zaporednih uporih. Zato lahko preidemo od slike 1, ki prikazuje priključitev ampermetra v električni krog, na sliko (2).

Sl. 1

Sl. 2

Največji tok, ki ga lahko merimo z ampermetrom naj bo I_i . Z R_i označimo notranji upor ampermetra. Tok, ki ga želimo meriti, naj bo $I = 10 I_i$, torej obseg želimo desetkrat povečati. Učenci že vedo, da sta padca napetosti na dveh vzporedno vezanih uporih enaka. Lahko zapišemo:

$$U_1 = I_i R_i, U_2 = I_s R_s, U_1 = U_2$$

Iz zadnjega pogoja dobimo sorazmerje:

$$I_i : I_s = R_s : R_i$$

Is je odvečni tok, ki ga speljemo na soupornik R_s . Za iskani soupornik dobimo izraz:

$$R_s = R_i \frac{I_i}{I_s}$$

Če še upoštevamo zvezo

$$I = I_s + I_i \text{ in } I = 10 I_i,$$

dobimo:

$$R_s = R_i \frac{I_i}{10 I_i - I_i}, R_s = \frac{R_i}{9}$$

Pri stokratni povečavi obsega pa dobimo

$$R_s = \frac{R_i}{99}$$

b) Voltmeter

Ampermeter smo priključili zaporedno k upor, v katerem smo merili tok. Voltmeter pa priključimo vedno vzporedno na upor, na katerem merimo napetost (sl. 3). Največja napetost, ki jo lahko merimo z voltmetrom naj bo U_i , upor voltmetra pa R_i . Če želimo povečati obseg voltmetra, npr. 10-krat, $U = 10 U_i$, mora odvečno napetost, to je $9 U_i$ prevzeti predupornik R_p , za katerega ravno vprašujemo (sl. 4). Uporabimo zakon o delitvi napetosti:

$$U_p : U_i = R_p : R_i,$$

odkoder sledi:

$$R_p = R_i \frac{U_p}{U_i}$$

Če vstavimo za

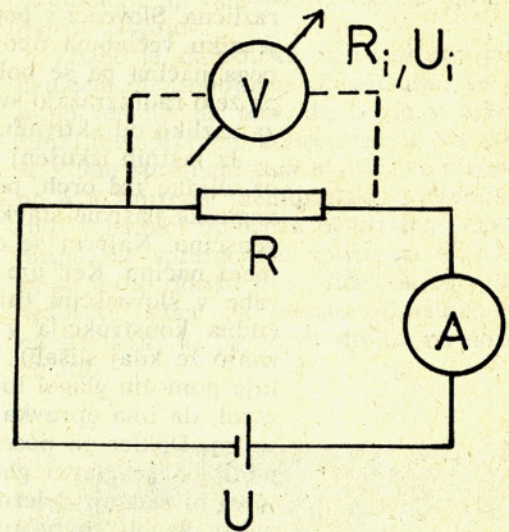
$$U_p = 10 U_i - U_i,$$

dobimo:

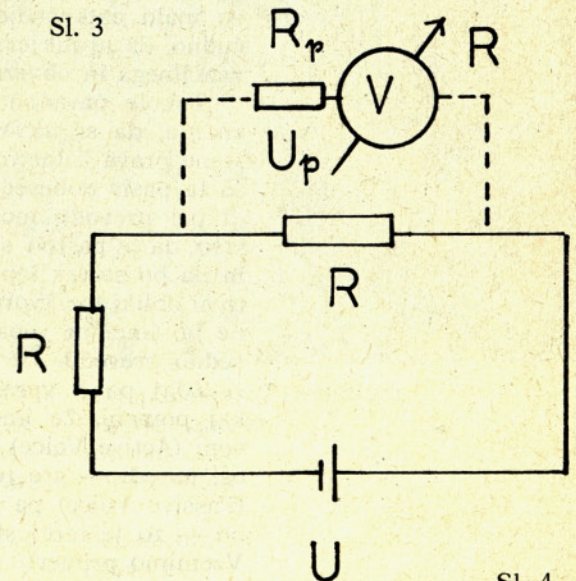
$$R_p = R_i \frac{9U}{U_i}, R_p = 9R_i$$

Pri stokratnem povečanju obsega instrumenta je zopet $R_p = 99 U_i$.

K. Šmigoc

Sl. 3

Sl. 4

BILI SO NAŠI UČENCI

V rubriki, pod te mnaslovom, nameravamo objavljati prispevke avtorjev, ki so bili nekoč naši učenci. Mnogi učenci naših šol so že dosegli visoko izobrazbo, so postali dobri strokovnjaki in že opravljajo pomembne naloge v naši družbi. Njihovi prispevki nam bodo lahko koristili pri našem delu in nas istočasno seznanjali o uspehih in delu njih samih.

Prof. Mira Vizjak. (Foto Šmigoc)

PASSIVE VOICE

Angleški pasiv bi lahko primerjali z našim trpnim načinom. Vendar je njuna uporaba precej različna. Slovenci v pogovoru kot tudi v knjižnem je ziku večinoma uporabljamo tvorni način, trpnega načina pa se bolj redko poslužimo. Angleži pa zelo radi izražajo svoje misli v pasivnih stavkih za razliko od aktivnih.

Iz lastnih izkušenj vem, da je pasiv za učence oz. dijake trd oreh, posebno še, kadar poskušajo angleške pasivne stavke dobesedno prevesti v slovenščino. Najprej se običajno zatakne že pri samem načinu. Ker jim je pasiv zaradi redke uporabe v slovenščini tuj, se niti ne spomnijo, kaj čudna konstrukcija v stavku pomeni (četudi so zanj že kdaj slišali). Ker pri tvorbi pasiva sodeluje pomožni glagol to be, se učencu seveda takoj zazdi, da ima opravka s Present Continuous Tense-om. Dokler ga posebej ne opomniš, ga niti ne moti, da se glavni glagol ne končuje na -ing in torej ni sedanji deležnik. Ko ugotovi, da je stvar poleg glagola to be pretekli deležnik, ves srečen izjavi, da je vse skupaj Present Perfect. Če zadevo malo natančneje pogleda, pa se mu le zazdi čudno, da ni mikjer tistega z Present Perfect tako značilnega in obveznega to have.

Takole navadno po ovinkih pridemo do spoznanja, da se ukvarjamo s pasivom. Seveda nastane prava katastrofa šele potem, ko učenec skuša ta pasiv dobesedno prevesti v slovenščino. Tudi pri prevodu moramo namreč upoštevati dejstvo, da je pasiv v slovenščini malokdaj v uporabi in da bo stavek lepše zvenel, če ga povemo v aktivni obliki (oz. tvornem načinu). Največkrat sploh ne bo imel ne repa ne glave, če ga bomo dobesedno prevedli.

Zdaj pa k vprašanju, kaj sploh pasiv je in kaj pomeni. Že imena sama povedo, da z aktivom (Active Voice) povemo, da nekdo nekaj dela oz. naredi — gre torej za proces, dejanje. Pasiv (Passive Voice) pa označuje, da je nekaj narejeno — to je torej stanje, ki je posledica dejanja. Vzemimo primer:

Watt invented the steam engine. — aktiv

The steam engine was invented. — pasiv

Kot je razvidno že iz primera, je glagol, kadar ga postavimo v pasiv, sestavljen iz dveh oblik. Prva je pomožni glagol to be, ki ga ustrezno spreminjamo glede na osebo in čas, druga pa je pretekli deležnik, ki vedno ostaja v isti, nespremenjeni obliki. Mogoče ne bo odveč pojasnilo, da je pretekli deležnik zadnja, torej tretja oblika v tistih dolgih seznamih nepravilnih glagolov, ki jih je treba slej ko prej znati na pamet. Če imamo opravka s pravilnim glagolom, pa je tvorba čisto enostavna: nedoločniku dodamo končnico -ed in pretekli deležnik je tukaj.

S primerom lahko najboljše ugotovimo, kako se pomožni glagol spreminja za posamezne čase oz. osebe:

We are invited to the party.	1. os. mn. sed. čas
He is invited	3. os. ed. Present
I am invited	1. os. ed. Simple
We are invited	1. os. mn. pret. čas
I (he) was invited	1. (3.) os. ed. Past Simp.
We (I, He) will be invited	prih. čas Future Simple-Will-Future
We (I) have been invited	
He has been invited	Present Perfect

Iz doslej napisanega je verjetno razvidno, kdaj v angleščini uporabimo pasiv, pa kljub temu še enkrat povzemimo: pasiv uporabljamo takrat, ko sam potek dejanja ni pomemben, prav tako tudi ni pomemben tvorec dejanja, torej osebek v aktivnem stavku. Pomembna je samo posledica oz. rezultat dejanja, npr.:

Our predecessors built this house in 19th century. — Naši predniki so zgradili to hišo v 19. stoletju.

Najpomembneje je, da je bila hiša zgrajena, in to že v 19. stoletju. Zato se bo Anglež izognil omembi tvorca dejanja in bo preprosto izjavil:

This house was built in 19th century. — Ta hiša je bila zgrajena v 19. stoletju.

Če pa bo ob kakšni priložnosti le hotel poudariti zasluge svojih prednikov za gradnjo, bo temu drugemu, pasivnemu stavku dodal še tvorca dejanja:

This house was built in 19th century by our predecessors.

Poglejmo še, kaj se dogaja s stavčnimi členi, kadar aktivne stavke postavljamo v pasiv:

osebek povedek predmet osebek povedek
John wrote a letter → A letter was written

Povedek seveda ostane povedek, le da je v pasivu drugače zgrajen kot v aktivu. Predmet v aktivnem stvku postane osebek pasivnega stavka, medtem ko osebek aktivnega stavka v večini primerov odpade, saj smo že omenili, da v pasivu tvorec dejanja ni važen.

In kako bomo pasiv prevajali v slovenščino?

V nekaterih primerih ga lahko dobesedno prevedemo s trpnim načinom, npr. v zgornjem stavku:

This house was built in 19th century. — Ta hiša je bila zgrajena v 19. stoletju.

Največkrat dobesedni prevod ni mogoč:

He was given the first prize. — (Bil je dan...?!)

V takih primerih v slovenščini uporabimo 3. os. mn. (če ni povedano, kdo je tisti, ki mu je dal nagrado). Najprimernejši prevod bi bil torej: Dali so mu prvo nagrado.

Če je na koncu angleškega pasivnega stavka

omenjen tvorec dejanja, bomo v slovenščini stavek preprosto postavili v aktiv (torej v tvorni način):

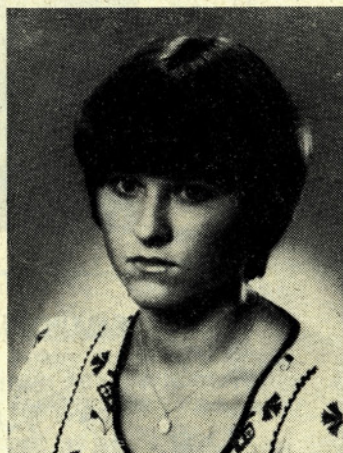
All these books were written by the same author. — Vse te knjige je napisal isti avtor.

Seveda zaradi tega osebek v obeh stavkih ni isti. V angleškem stavku se glasi »all these books«, v slovenskem pa »isti avtor«. Zakaj je prišlo do tega, je razvidno iz prejšnje razlage: v trpnem načinu je važno tisto, kar se je zgodilo s predmetom dejanja, v tvornem načinu pa je glavno to, da nekdo (tvorec dejanja) učinkuje na predmet.

Toliko torej o zgradbi, uporabi in prevajanju angleškega pasiva ter o problemih, ki se pojavljajo v zvezi z njim. Če jih bo ta sestavek vsaj delno pomagal razrešiti, je dosegel svoj namen.

Mira Vizjak

KAJ JE BIO-MEMBRANA

Majda Kamenšek, uspešna študentka biologije

Vsako celico obdaja membrana, ki jo ločuje od okolja. Ta tanka, a vendar trdna struktura se imenuje bio-membrana, saj se v njej vrši večina bioloških funkcij celice.

Zgrajena je iz proteinov in lipidov. Bio-membrana ločuje protoplast od okolice, izmenjuje snovi med celico in okoljem, je nosilec vzdržnostnih procesov in nastopa tudi v notranjosti celice v sestavi celičnih organelov. K celičnim organelom sodi: ER — endoplazmatski retikulum, mitohondriji, GA — Golgijev aparat, lizosomi, z membrano pa so od citoplazme ločene tudi vakuole. V rastlinskih celicah sodijo med membranske strukture tudi plastidi (kloroplasti).

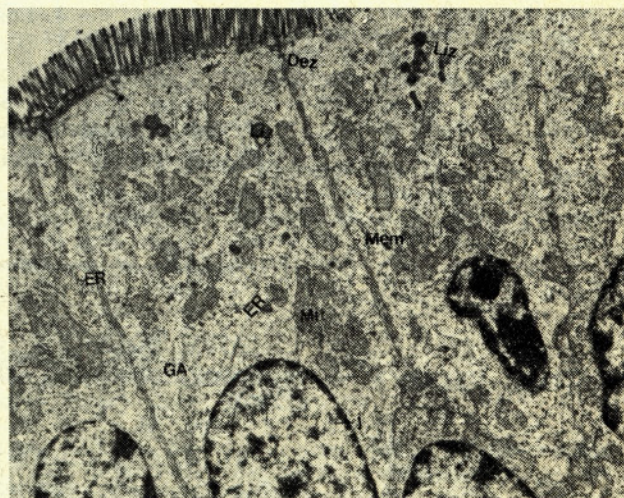
Osnovna membrana, ki jo nekateri imenujejo unit-membrana, je zgrajena iz različnih molekul proteinov in lipidov. Njeno zgradbo so različni raziskovalci različno razlagali. Danes je v svetu najbolj znan model bio-membrane, ki ga je postavil Danielli. Ta razlaga bio-membrane je najbolj pojasnila nekatere specifične funkcije bio-membrane in so jo kot model sprejeli tudi pri nas. Bio-membrana je dvoplastna struktura, ki bi naj z manjšimi razlikami v zgradbi nastopala pri vseh živih bitjih. V resnici to razlago podpirajo eksperimentalno dobljeni podatki in slike elektronskega mikroskopa. Obe plasti bio-membrane sta zgrajeni iz zunanjega proteinskega sloja in notranjega lipidnega sloja. Lipoidne molekule so sestavljene iz hidrofilnega in hidrofobnega dela. Hidrofilen del je topen v vodi in se ime-

nuje tudi polarni del, ker je zmožen nositi električni naboj. Hidrofoben del pa se imenuje nepolaern, ker je sestavljen iz molekul, ko so v vodi netopne. V bio-membrani so hidrofilni deli lipidov obrnjeni navzven in povezani s proteinskimi molekulami zunanjih plasti. Hidrofobni deli molekul pa so obrnjeni navznoter. Tako je bio-membrana zgrajena iz dvojne plasti lipidnih molekul v sredini in proteinov, ki pokrivajo hidrofilne dele lipidnih molekul na obeh zunanjih straneh. Debelina takšne membrane je različna, od 80 Å pa do 150 Å, kar je odvisno od funkcije, ki jo opravlja, in od mesta na celici, kjer se nahaja. V bio-membranah se vrši tako celično dihanje, prehranjevanje, preko bio-membran poteka prenos snovi skozi celico (pinocitoza, fagocitoza). Za pojasnitev teh funkcij je pomembno odkritje, da si proteini na obeh straneh membrane niso enaki ne po zgradbi ne po funkciji.

Na površini, ki meji proti zunanosti celice, so pogosto pripeti mukopolisaharidi, katerih pomen še ni znan, na notranji površini, ki pa gleda proti citoplazmi, pa so pripeti ekstrizični proteini. Samo bio-membrano na večjih mestih prebadajo intrizični proteini, ki so verjetno aktivna mesta bio-membrane.

Intrizični proteini so nadvse pomembni za prenos nekaterih ionov in molekul skozi membrano, saj delujejo kot receptorska mesta za Na^+ in K^+ ione, katerih koncentracija je važna za funkcioniranje celic. Preko teh receptorskih mest v celico prehajajo tudi mnogi encimi, v živčnih celicah pa mediatorji, ki prenašajo vzbujenje iz ene celice na drugo. Na osnovi prepustnosti membrane za določene ione deluje tudi na $\text{Na}^+ - \text{K}^+$ črpalka, ki je osnovni mehanizem medcelične komunikacije in odgovor celice na spremembo zunanjih pogojev.

Znano je, da poteka med celicami poseben mehanizem medsebojnega obveščanja. Ta proces verjetno temelji na tem, da če se v neki celici ali zunaj nje spremeni koncentracija Na^+ in K^+ ionov, se s tem spremeni tudi stanje bio-membrane, znano kot mirovni membranski potencial, in ki je tudi v resnici določena električna napetost membrane. Ta sprememba vpliva na sosednjo celico, ki se tesno dotika prve, tako da se tudi na membrani te celice da vzpostaviti enako stanje kot na prejšnji, to pa zopet vpliva na sosednjo celico itd.

ER — endoplazmatski retikulum
GA — Golgijev aparat
Mit — mitohondriji
Mem — membrana
j — jedro
Dez — dezmosom
Liz — lizosom

Danes domnevajo, da je morda eden od vzrokov za nastanek karcinomov (raka) morda vezan ravno na okvaro tega komunikacijskega sistema, saj se celica, ki ne dobiva več informacij od svojih sosed, s tem izmuzne kontroli organizma in »podivja« (začne se nebrzdano množiti in se odvoji od sosednjih celic).

Sama struktura bio-membrane je vidna le pod elektronskim mikroskopom, katerega odkritje je opazovanje tako drobnih struktur, kot je bio-membrana, tudi omogočila. Še vedno pa ostaja dosti neznank, saj poznamo le drobce iz velike zakladnice skrivnosti, ki jih še skriva v sebi celica.

Majda Kamenšek

REZULTATI TEKMOVANJA V KROSU

Letošnje tekmovanje v krosu smo pripravili v Trebčah. Lepo vreme in dobra organizacija sta prispevali, da je tekmovanje v celoti uspelo.

REZULTATI:

ML. PIONIRKE:

1. Šmarje	20 točk
1. Šmarje	20 točk
2. Podčetrtek	32 točk
3. Rog. Slatina	48 točk
4. Lesično	71 točk
5. Bistrica	96 točk
6. Kozje	179 točk

ML. PIONIRJI

1. Šmarje	21 točk
2. Rogaška Slatina	50 točk
3. Podčetrtek	55 točk
4. Lesično	61 točk
5. Kozje	85 točk
6. Bistrica	97 točk

ST. PIONIRKE

1. Podčetrtek	29 točk
2. Lesično	35 točk
3. Rogaška Slatina	56 točk
4. Kozje	82 točk
5. Bistrica	83 točk
6. Šmarje	103 točk

ST. PIONIRJI

1. Šmarje	37 točk
2. Podčetrtek	51 točk
3. Rogaška Slatina	55 točk
4. Lesično	61 točk
5. Bistrica	75 točk
6. Kozje	93 točk
7. OSJ Šmarje	132 točk

Velik pokal Radia Šmarje je prejela ekipa Podčetrтка, ki je imela najbolj izenačene ekipe!

Jaka Rihtarič

»NOVA ŠOLA« — Glasilo prosvetnih delavcev občine Šmarje pri Jelšah, letnik 2., št. 1., januar 1980

UREDNIŠKI ODBOR: Franc Čermelič, Jože Gerl, Ljudmila Jan, Marjana Lapornik, Marta Pelko, Zlatka Pilko, Jasna Prevolšek, Stanko Šket, Karel Šmigoc, Mitja Žitnik.

Prispevke je zbral in uredil K. Šmigoc, jezikovno je pregledala Marjana Lapornik.

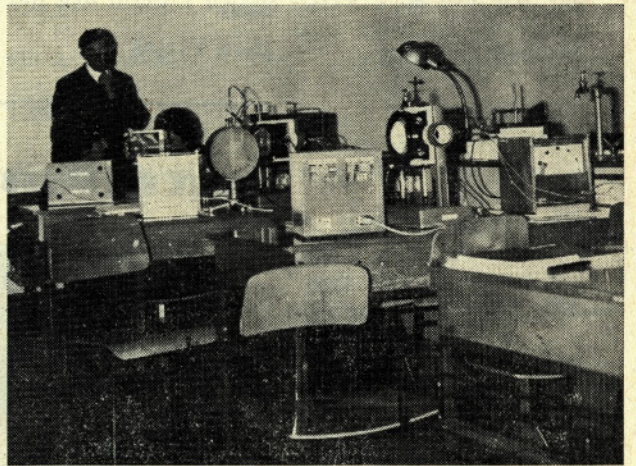
DVODNEVNI STROKOVNI SEMINAR POLJA IN UPORABA UČIL TELTRON

Za učitelje celjske regije je bil prvi seminar 23. in 24. 11. 1979. Naslednji bo 28. in 29. 1. 1980.

Na seminarju smo obravnavali letošnje spremembe učnega načrta za fiziko v osnovni šoli in uporabo učil tvrdke TELTRON pri pouku fizike. Spremembe učnega načrta se nanašajo predvsem na obravnavo gravitacijskih, električnih in magnetnih polj. Teltronova učila pa so posebej uporabna ravno pri obravnavi teh tem.

Na seminarju smo poslušali predavanja, se vključevali v razpravo, sodelovali pri laboratorijskih vajah in v skupinskem delu sestavljali naloge za preverjanje znanja.

K. Šmigoc

SIMPOZIJ BIOFIZIKE

28. oktobra se je začel 4-dnevni simpozij biofizike, ki je bil združen s slovenskimi dnevi biofizike membran. Namen simpozija je bil približati raziskovalno delo na področju naravnih in umetnih membran tistemu delu industrije, ki so mu biološki sistemi proizvodna podlaga.

Informacijo o tem simpoziju prinašamo v našem glasilu zato, ker se je na njem govorilo o takih področjih biologije, ki so domača tudi v osnovni šoli. Tako smo npr. lahko zvedeli najnovejše dosežke o delovanju očesa in zaznavanju barv. O takih novostih želimo poročati v prihodnji številki. Simpozija se je udeležil tudi avtor tega sestavka.

K. Šmigoc

x.jugoslovanski simpozij
iz biofizike
in
slovenski dnevi biofizike membran

radenci, 28. - 31. okt. 1979

jugoslovansko društvo za biofiziko

Institut Stefan, Ljubljana

začetku 1979. leta. Razlog za izgubo nam je znan, to je cena, ki ne pokriva stroškov distribucije vode. Pa še morda nekoliko besed o ceni, ki je bila za Rogaško Slatino, Rogatec in okoliške kraje sprejeta pred štirimi leti, za ostale kraje pa v letu 1978-79.

Sedanja cena 6,62 je sestavljena iz več postavk:

1. 2,75 din po m³ dobi upravljalec vodovoda TO »Komunala« in s tem denarjem bi morali kriti vse stroške poslovanja, elektriko, investicijsko in redno vzdrževanje, itd.
2. 1,25 je zakonsko določena amortizacija, ki se odvaja na žiro račun Samoupravne cestno komunalne interesne skupnosti Šmarje pri Jelšah.
3. 2,00 din je prispevek, ki služi za razširitev vodovoda, izgrad-

njo novih zajetij, črpališč itd., in se tudi zbira na žiro račun SCKIS Šmarje pri Jelšah

4. 0,62 din odvajamo Republiškega vodnemu skladu.

V letošnjem letu se je podražila elektrika, repro-material, in s tem je nastala planirana izguba. Stroški rednega in investicijskega vzdrževanja niso bili preseženi, Če bi bila cena za leto 1979 za en din večja, bi vodoobskrba izkazovala normalni finančni rezultat.

Pri izdelavi plana za leto 1980 smo upoštevali rast cene elektrike za 17 % in še ostale podražitve. Ekonomska cena bi znašala v letu 1980 1,70 din več kot v letu 1979.

Zavedamo se, da vsaka podražitev našega občana prizadene — ni lahko. Pa vendar pogledjmo, kakšna bo finančna obremenitev

z naše strani:

Povprečna poraba vode na enega občana je 150 l vode na dan. Na primer: slovenska družina šteje 4 člane in porabi na mesec 18 m³ vode, podražitev bi znašala 3 stare tisočake. Glede na splošne podražitve predstavljajo minimalno finančno obremenitev.

Nekoliko večje breme bo pri tem verjetno občutil kmetijski proizvajalec, kajti s sleherno podražitvijo naraščajo njegovi proizvodni stroški in voda je brez dvoma artikel, katerega masovno uporablja pri živinoreji. Zanesemo se na njihovo razumevanje, saj končno smo člani ene verige v družbenem sistemu. Marsikateri bodo mislili in rekli, da je v tistih časih, ko je bil vodovod še v njihovem upravljanju, znašala cena vode 3

ali 2 din ali pa je bila celo zastoj. Saj to je res, večina teh vodovodov je delovala brez črpalnega sistema, odvajali miso konskega procenta za amortizacijo, prispevka za razširjeno reprodukcijo, vodnega prispevka, in za ta finančni delež prikrajšali celotno družbo.

Omenjena podražitev je sedaj samo še v planu, odvisna od vaše odločitve in potrditve vaših delegatov na Skupščini Samoupravne cestne komunalne interesne skupnosti Šmarje pri Jelšah.

Želim si, da mi je uspelo s tem člankom vsaj nekoliko približati naše delo, težave, s katerimi se srečujemo, skratka to, s čimer se združujemo v skupni interes, ki naj bi tudi v naslednjem letu ostal prisoten. V letu katerem vam želimo vse naprejšše.

Kvesić Zlatko

Občina danes in jutri...

PROSTORSKI PLAN OBČINE ŠMARJE PRI JELŠAH

V dneh 19. in 20. 12. 1979 je bila v prostorih Kulturnega doma v Šmarju pri Jelšah obravnava strokovnega gradiva 1. faze prostorskega dela dolgoročnega dela družbenega plana občine, ki ga je pripravil Razvojni center Celje po naročilu IS SOB Šmarje pri Jelšah.

Za boljše razumevanje pomena in teže problemov so zlasti pomembni pogledi v bodočnost.

V gradivu so podani primeri prostora za pomembnejše dejavnosti in možne variante dolgoročne razporeditve prebivalstva ter dolgoročnega gospodarskega razvoja občine.

Namen strokovnega gradiva je omogočiti nosilcem planiranja v občini realne osnove za

odločanje in opredeljevanje o dolgoročnih ciljnih, nalogah in usmeritvah razvoja občine v okviru prikazanih možnih variant dolgoročnega družbenoekonomskega razvoja občine.

Izvršni svet SOB Šmarje pri Jelšah je predlagal naslednjo organizirano obravnavo strokovnega gradiva — 1. faza prostorskega plana:

- dne 19. 12. 1979 v navzočnosti predsedstva SOB, Izvršnega sveta SOB, predstavnikov družbenopolitičnih organizacij, predsednikov IO Samoupravnih interesnih skupnosti in članov koordinacijskega odbora
- dne 20. 12. 1979 v navzočnosti direktorjev TOZD in predsednikov (predstavnikov) vseh krajevnih skupnosti
- v dneh do konca decembra

1979 naj bi se zvrstile obravnave po krajevnih skupnostih in sicer v sedežih: Bistrica ob Sotli, Kozje, Podčetrtek, Rogatec, Rogaška Slatina in Šmarje pri Jelšah za štiri do pet krajevnih skupnosti.

Sprejeta stališča in predloge bodo posamezne krajevne skupnosti, TOZD, SIS in družbenopolitične organizacije posredovale na SOB Šmarje pri Jelšah v obravnavo in dokončno odločitev glede izbrane variante.

V naslednjih fazah priprave prostorskega plana se bo po izbrani varianti dolgoročnega družbenoekonomskega razvoja izdelala podrobnejša ocena in zasnova prostora, naselij in komunikacij ter pomembnejših ključnih uporabnikov prostora. Predsednik komisije Nečimer Marjan

nje z vodovodi ustreza predvsem zaradi tega, ker smo dobili dodatna zajetja s Kozjanskega, ki sedaj oskrbuje šmarsko krajevno skupnost z dobro pitno vodo.

Področje šolstva je v krajevni skupnosti lepo urejeno, večji problem pa predstavlja otroško varstvo:

»Med nalogami, ki jih moramo v naslednjem obdobju rešiti med prvimi, je izgradnja novega prizidka pri otroškem vrtcu v Šmarju pri Jelšah. Ko smo pred leti predali namenu nov otroški vrtec, je bilo v njem tako malo otrok, da smo mislili, kako smo se v tej investiciji zmotili. Danes ugotavljamo, da je vrtec premajhen, saj je bilo potrebno prav letos odkloniti večje število otrok.«

Še vprašanje o ureditvi Šmarja, upravnega središča občine:

»Na ureditev kraja smo se v zadnjem obdobju temeljito pripravili. Najprej želimo urediti zelenico, pločnike in dovodne ceste. Zgraditi nameravamo tudi avtobusni postaji v Zadržah in pri Halerju. Posebno poglavje pa predstavlja šmarski bazen oziroma ves športno rekreacijski kompleks. V tem letu se Šmarčani nismo kopalni v našem bazenu, ker je brez dragih čistilnih naprav, da o zanemarjeni okolici sploh ne govorim. Mislim pa, da bi tu morala dati svoj delež tudi naša mladinska organizacija, saj je na nekaterih drugih področjih kar aktivna.

Omenim naj še to, da so že skoraj končana dela na novi telefonski centrali in da pripravljamo vse potrebno za novo pokopališče.«

Mimica Kidrič

VRTEC V KOLESJU NACRTOVANJA...

Vsebinska, oblika in sam naslov našega lista »BOHOR ŽARI« nas je prijetno presenetila. Z zanimanjem ga je bralo staro in mlado. Tudi v vrtoih smo ga radi prelistali, zato si želimo, da bi v sleherni številki lahko izrazil ljudem naše dosežke, cilje in želje...

Zavedamo se, da smo v obdobju planiranja, v obdobju priprav planskih dokumentov za prihodnjo petletko. Pred nami

Prva pomoč je tudi hitra pomoč. (Foto Tišma)

»NA UREDITEV KRAJA SMO SE TEMELJITO PRIPRAVILI« KRAJEVNA SKUPNOST ŠMARJE PRI JELŠAH

O krajevni skupnosti Šmarje pri Jelšah, problemih, s katerimi se ubadajo in uspešnih, smo se pogovarjali s predsednikom sveta krajevne skupnosti Vinikom Straškom, ki je dejal:

»Šmarska krajevna skupnost je druga največja skupnost v občini; obsega 28 vasi in ima okoli 3.600 prebivalcev. Zaposlenih je nekaj manj kot 1.000 občanov od tega tudi veliko izven šmarske občine.

Krajevna skupnost je organizirana tako, da jo sestavlja 12 vaških odborov, s katerimi je pokrito celotno naše območje.«

Kje je zaposlenih največ krajanov?

»Tisti, ki so zaposleni doma, delajo v obratih »Hmezada«, Trgovskega podjetja »Jelša«, v »Dom-biroju«, v interesnih in družbenopolitičnih skupnostih.«

Z odgovorom na naslednje vprašanje boste odgovorili mnogim bralcem. Kako je s cestami in vodovodi; kaj nameravate najprej urediti?

»Posebno poglavje predstavlja vprašanje nadaljne ureditve cest. V zadnjih letih smo razpisali samoprispevek in iz teh sredstev ki se jih bo letos zbralo okoli 900.000,00 din, bomo uredili makadamske ceste, ki jih je v krajevni skupnosti približno 70 km. Asfaltno prevleko smo dali letos na cesto Šmarje-Ješovec v dolžini 1690 m. Za to so sredstva prispevali SIS za komunalno in cestno dejavnost, krajevna skupnost in občani, ki so sami zbrali skoraj 400.000,00 din.

V naslednjem obdobju nameravamo urediti ceste Šmarje-Vinski vrh, na Vodenovo in še v nekatere druge vasi.

O pitni vodi pa naj povem, da smo v letu 1978 celotno oskrbo z vodo združili v komunalno interesno skupnost. Trenutno sta

je odgovorno in težko delo, ki ga sami brez dejavnikov v KS, DO, interesnih skupnostih, staršev, ne bomo uspeli opraviti.

Ustavimo se za trenutek pri planiranju predšolske vzgoje v naši občini. Kljub silovitemu napredku v zadnjem petletnem obdobju od okoli 7% zajetih predšolskih otrok v organizirano varstvo na 17% — smo med zadnjimi v Sloveniji in zdaleč ne dosegamo slovenskega povprečja, ki je 34% v letu 1979.

Želimo, da v sleherni DO in KS delavci povedo, kakšno obliko vzgoje in varstva želijo in kje (npr. ali samo dopoldansko,

celodnevno, morebitno dežurstvo, več oddelkov za dojenčke, vse otroke vključiti v enoten vzgojni program pred vstopom v OŠ).

Skratka, želimo slišati vaš glas kajti smo, če se bomo skupno in v okviru naših možnosti in ne le želja odločali za razvoj predšolske vzgoje in varstva v naši občini, bomo lahko smotrno ugotavljali, kaj lahko sprejmemo v naših planskih dokumentih. Izvajalci se bomo trudili, da bomo čimbolj kvalitetno izvedli sprejeti plan.

Ravnateljica VVO:
Majda Vešligaj

Dobro izurjena ekipa CZ steklarne »Boris Kidrič« iz Rogaške Slatine je kos vsem nalogam. (Foto Tišma)

ZDRUŽEVANJE OSNOVNIH ŠOL KAJ JE VIO?

Naš slovenski jezik, prebičan in popačen z mnogimi tujkama in »okrašen« z množico kratic, je dobil novo kratico tudi v naši občini.

Leta 1978 so se osnovne šole in vrtec združili v delovno organizacijo z imenom »Vzgojnoizobraževalna organizacija« s sedežem v Šmarju pri Jelšah. Šole in vrtec so postali temeljne organizacije združenega dela po zgledu iz proizvodnje. Individualni poslovodni organ vsake TOZD je ravnatelj. Na sedežu delovne organizacije VIO je delovna skupnost skupnih služb, ki za vse TOZD opravlja finančna, knjigovodska, pravna, kadrovska ter organizacijska dela in naloge. Individualni poslovodni organ delovne skupnosti skupnih služb je sekretar. Individualni poslovodni organ delovne organizacije VIO kot celote pa direktor VIO.

Najvišje samoupravne telo VIO je svet, ki ima svoj izvršilni odbor in odbor za notranji delavski nadzor. V svetu je ena tretjina delegatov iz gospodarst-

va in krajevnih skupnosti. Posvetovalni in strokovni organi pa so še: koordinacijski odbor, pedagoški kolegij, ki ga sestavljajo vsi ravnatelji TOZD in vodje večjih podružničnih šol ter politični aktiv, sestavljen iz predsednikov osnovnih organizacij zveze sindikatov in sekretarjev osnovnih organizacij ZKS po TOZD.

S samoupravnim sporazumom o združitvi v VIO, ki so ga šole in vrtec sprejeli 27. 12. 1977, smo se dogovorili za enotna samoupravna, dohodkovna, pravna in organizacijska izhodišča ter dosledno spoštovanje načel zakona o združenem delu. Naredili smo že celo vrsto korakov v tej smeri. Od sprejetja vseh potrebnih samoupravnih aktov, prek oblikovanja delovne obremenitve v okviru 42-urnega tednika, do enotnih osnov in meril za nagrajevanje ter ocenjevanje količine in kakovosti pedagoškega dela.

Pred nami je še mnogo neresenih problemov, vendar pa kaže, da bomo z enotnostjo in doslednim spoštovanjem sprejetih stališč in sklepov vendarle dosegli postavljene cilje združitve v VIO.

Za izvršilni odbor VIO:
Melita Teskera

snegu se vzpenjamo na 1500 meterske hribe, urejene za smučarje z določenim predznanjem, kondicijo in smučarsko etiko. Seveda so žičnice dostopne le lastnikom osebnih vozil oziroma občanom, ki lahko sežejo malo globlje v žep. Vse to ovira množično sodelovanje.

Ravno to nas resno opozarja na razmišljanje o gradnji malih, cenejših, občasnih žičnic na našem področju, ki se ob vsakem večjem snegu aktivirajo in nudijo veselje vsem ljubiteljem. Zato je TVD Partizan Rogaška že pred leti, s pomočjo širše skupnosti v okviru KS, postavil temeljni kamen s 100 m žičnico na Pnčku.

Smučarska sekcija v okviru Partizana, se tudi v letošnjem letu aktivno pripravlja na prvi sneg. Stranskih priprav za to dejavnost je več:

- tehnična pripravljenost žičnice,
- urejanje terena,

- formiranje tekmovalne vrste pionirjev,
- priprava smučarskih vaditeljev,
- organizacija smučarskih tečajev,
- ureditev dežurstva na žičnici,
- dogovor z OŠ Rogaška, da ob prvem snegu izvedejo zimске počitnice,
- kondicijski treningi smučarjev,
- reklama za to zvrst športa,
- organizacijske priprave množičnega tekmovanja.

Iz gornjih nalog je razvidna širina dela, katerega rezultate vidimo v maksimalnem izkoriščanju kratkih zimskih snežnih dni.

Upamo, da bomo ob prvem snegu na pobočjih ob žičnici srečali še kakšnega smučarja iz drugih krajev naše občine.

Kočica Remi,
Rogaška Slatina
Cankarjeva 5

Z mitinga na Virštanju! »Kdo bo močnejši, Virštanj ali Virštančani?«

Rešujemo družbeno imovino! (Foto Tišma)

šport - šport - šport

GLOBOKI ŽEPI ZA GOJITEV NARODNEGA ŠPORTA? ALI SMO PRIPRAVLJENI NA ZIMSKI ŠPORT?

Smo v obdobju enega izmed najbolj popularnih zimskih špor-

tov — smučanja. Še vedno je prisotno mrzlično nakupovanje smučarske opreme. Če je to eden izmed najbolj množičnih zimskih športov, se lahko upravičeno vprašamo ali je to tudi pri nas v naši občini? Ob prvem